

Tia Penttinen

**YHTEISÖLLINEN TOIMINTA
VAIKEAVAMMAISTEN ASUMISPALVELUSSA**
Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomikoulutus

2026

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi (AMK)
Tekijä/Tekijät	Tia Penttinen
Työn nimi	Yhteisöllinen toiminta vaikeavammaisten asumispalvelussa. Kuvavaileva kirjallisuuskatsaus.
Toimeksiantaja	Kymenlaakson hyvinvointialue
Vuosi	2025
Sivut	42 sivua, liitteitä 6 sivua
Työn ohjaaja(t)	Ann-Mari Sippu, Sanna Brofors

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tilaajana toimi Kymenlaakson hyvinvointialue, ja sen kohteena olivat Karhuvuorikoti 1 ja 5, joissa järjestetään vaikeavammaisten yhteisöllistä asumista ja tehostettua palveluasumista. Yksiköissä osallisuus ja yhteisöllisyys ovat toiminnan keskiössä.

Opinnäytetyön tarkoituksena on lisätä tietoa yhteisöllisyydestä ja sen toteutumisesta vammaisten asumispalveluissa aiemman tutkimustiedon pohjalta. Tavoitteena oli selvittää, mitä yhteisöllisyys merkitsee vaikeavammaisten asumisyksiköissä ja millainen toiminta tukee sen rakentumista. Tutkimus toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, jonka aineisto koostui kotimaisista ja kansainvälisistä tutkimuksista sekä alan kirjallisuudesta kuten ”Sateenkaaren tuolla puolen”, joka on äidin kertomus vaikeasti vammaisen nuoren matkasta kohti itsenäisempää elämää.

Yhteisöllisyyden vahvistaminen edellyttää sekä yksilöllistä että rakenteellista näkökulmaa. Yhteisöllisyys ei synny pelkästään järjestetyistä toiminnoista, vaan arjen vuorovaikutuksesta, jossa asukkaiden ääni ja toimijuus tulevat näkyväksi. Ohjaajien rooli on keskeinen: ammatillisuus, asenne ja kyky tukea yksilöllisiä valintoja luovat perustan yhteisöllisyyden rakentumiselle. Saatujen tulosten perusteella yhteisöllisyys rakentuu sekä kokemuksellisista että rakenteellisista tekijöistä. Keskeisiä elementtejä ovat arvostava vuorovaikutus, yksilöllisyyden huomioiminen sekä toimintakulttuuri, joka tukee osallisuutta ja yksilöllisyyttä. Ammatillinen työote ja rakenteelliset edellytykset, kuten resurssit ja ympäristö, luovat pohjan yhteisöllisyyden toteutumiselle. Opinnäytetyön tuottamaa tietoa voidaan hyödyntää asumisyksiköiden yhteisöllisyyden kehittämisessä ja ohjaajien työn tukena.

Asiasanat: Yhteisöllisyys, osallisuus, vuorovaikutus, vaikeavammaisuus.

Degree title	Bachelor of Social Services
Author	Tia Penttinen
Thesis title	Communal practices in residential care for people with severe disabilities. A descriptive literature review
Commissioned by	The wellbeing service county of Kymenlaakso
Time	2025
Pages	42 pages, 6 pages of appendices
Supervisor	Ann-Mari Sippu, Sanna Brofors

ABSTRACT

The thesis was commissioned by the wellbeing services county of Kymenlaakso, and the focus was on Karhuvuorikoti units 1 and 5, which provide communal housing and intensive service housing for people with severe disabilities. In these units, participation and community are the core of daily operations.

The purpose of the thesis is to increase knowledge about community and its realization in housing services for people with disabilities based on previous research. The aim was to examine what community means for people with severe disabilities in housing units for people with severe disabilities and what kind of practices support its development. The study was conducted as a descriptive literature review, with material consisting of both Finnish and international research as well as professional literature, such as “Beyond the Rainbow”, a mother’s account of her severely disabled child’s journey toward a more independent life.

Strengthening community requires both an individual and a structural perspective. Community does not emerge solely from organized activities, but from everyday interaction in which the residents’ voices and agency become visible. The role of the instructors is central: professionalism, attitude, and the ability to support individual choices form the foundation for building community. Based on the findings, community is constructed through both experiential and structural factors. Key elements include respectful interaction, recognition of individuality, and an organizational culture that supports participation and individuality. A professional approach and structural conditions, such as resources and the physical environment, provide the basis for the realization of community. The knowledge produced by this thesis can be utilized in developing community in housing units and in supporting the work of instructors.

Keywords:

Community, participation, interaction, severe disability

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	VAMMAISUUDEN MÄÄRITTELYÄ.....	6
2.1	Vaikeavammaisuus.....	7
2.2	Sosiaalinen selitysmalli.....	9
3	YHTEISÖ JA YHTEISÖLLISYYS.....	9
3.1	Asumisyksikkö.....	9
3.2	Asukas asumisyksikössä.....	11
3.3	Yhteisöstä yhteisöllisyydeksi.....	12
3.4	Sosiaalipedagoginen ymmärrys.....	13
3.5	Vuorovaikutuksen merkitys.....	14
3.6	Vapaus valita.....	15
3.7	Osallisuus.....	16
4	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	18
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	20
5.1	Tutkimusmenetelmänä kuvaileva kirjallisuuskatsaus.....	21
5.2	Tiedonhaku ja aineistoon perehtyminen.....	21
5.3	Aineison kuvaus ja analyysi.....	24
6	KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TULOKSET.....	26
6.1	Toimintakulttuurin ja yhteisön rakentuminen.....	27
6.2	Vuorovaikutus ja kohtaaminen.....	27
6.3	Yksilöllisyys ja perheen rooli.....	28
6.4	Rakenteelliset edellytykset ja ammatillisuus.....	29
6.5	Yhteenveto kirjallisuuskatsauksen tuloksista.....	30
7	POHDINTA.....	31
7.1	Tulosten pohdinta.....	32
7.2	Tutkimustulosten hyödyntäminen.....	33
7.3	Luotettavuus ja eettisyys.....	34

7.4	Jatkotutkimusehdotukset	35
7.5	Opinnäytetyön prosessin arviointi	36
LÄHTEET	.....	38

LIITTEET

Liite 1. Sisällönanalyysi

Liite 2. Aineiston abstrahointi

1 JOHDANTO

Yhteisöllisyys ja osallisuus ovat keskeisiä käsitteitä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Ne liittyvät läheisesti yksilön kokemukseen toimijuudesta, oikeudesta osallistua omaan elämäänsä sekä mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja nähdyksi arjen tilanteissa. Lainsäädäntö, kuten sosiaalihuoltolaki (1301/2014) ja uusi vammaispalvelulaki (675/2023), painottavat asiakkaan osallisuuden tukemista kaikissa palveluprosessin vaiheissa. Tämä korostaa tarvetta tarkastella, miten yhteisöllisyys rakentuu erityisesti vaikeavammaisten asumisyksiköissä, joissa arjen käytännöt ja vuorovaikutus muodostavat perustan hyvinvoinnille.

Yhteisöllisyys ei kuitenkaan ole yksiselitteinen ilmiö. Se voidaan ymmärtää sekä kokemuksellisena kuulumisen tunteena että rakenteellisina edellytyksinä, jotka mahdollistavat osallistumisen ja vuorovaikutuksen. Aiemmissä tutkimuksissa on tuotu esiin, että yhteisöllisyys ei synny pelkästään järjestetyistä toiminnoista, vaan se rakentuu ennen kaikkea arjen kohtaamisissa, ammatillisessa työotteessa ja toimintakulttuurissa, joka tukee yhdenvertaisuutta ja osallisuutta.

Tämän opinnäytetyön tilaajana toimii Kymenlaakson hyvinvointialue, ja sen kohteena ovat Karhuvuorikoti 1 ja 5, joissa järjestetään vaikeavammaisten yhteisöllistä asumista ja ympärivuorokautista palveluasumista. Työn tarkoituksena on lisätä tietoa yhteisöllisyydestä ja sen toteutumisesta vammaistyössä aiemman tutkimustiedon pohjalta. Tavoitteena on selvittää, mitä yhteisöllisyys merkitsee vaikeavammaisten asumisyksiköissä ja millaiset käytännöt tukevat sen rakentumista. Opinnäytetyö toteutetaan kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, ja sen avulla järjestetään olemassa olevaa tietoa selkeäksi kokonaisuudeksi. Kirjallisuuskatsaus voi toimia ohjaajien työn tukena ja asumisyksiköiden kehittämisen välineenä.

2 VAMMAISUUDEN MÄÄRITTELYÄ

Vammaisuuden määrittely on monitahoinen, kontekstiin sidottu ja se hahmotuu suhteessa ympäröiviin ilmiöihin. (Nurmi-Koikalainen ym. 2017, 11). Tässä

luvussa avaan, mitä tarkoitetaan vaikeavammaisuudella ja kuinka sosiaalinen malli tarkastelee sitä.

2.1 Vaikeavammaisuus

YK:n vammaisyleissopimus (2021) toteaa, että vaikeavammaisina nähdään ne henkilöt, joiden toimintakykyyn vamma vaikuttaa pitkäaikaisesti alentavasti, joko fyysisesti, henkisesti, älyllisesti tai aistien heikentymisen takia. YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimus (2021) korostaa, ettei vammaisuutta tule määritellä pelkästään diagnooseihin perustuen. Sen sijaan määrittelyssä on huomioitava toiminnanrajoitteet sekä yksilön kokemukset. Vammon ja ympäristön esteiden yhteisvaikutukset voivat rajoittaa yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnan toimintaan. (STM 2021.) Pitkäaikaisiin sairauksiin vammaisuutta verrattaessa vammaisuuden raja voidaan ajatella niin, että sairauksista parannutaan, vammaisuudesta yleensä ei (Saunavaara 2022, 9).

Hällström (2018) kuvaa vaikeavammaisia väliinputoajina. Heidän sairautensa ovat moninaisia ja ne vaikuttavat toimintakykyyn hyvin eri tavoin. Tutkimukseni kohteissa asuvat ovat käyneet koko sosiaalihuollon prosessin läpi ja on tunnustettu tosiasia, että he tarvitsevat monipuolista tukea ja apua selvitäkseen arjessa. Vaikeavammaisuuden käsitettä olen edellä avannut, mutta koska sillä ei ole vakiintunutta selitystä, ei ole keinoa yksinkertaisesti osoittaa, mitä on vammaisuus. Vammaisuutta voi arvioida pohtimalla, onko ihmisellä yhtäläiset mahdollisuudet osallistua yhteiskunnan toimintaan. Lopulta kuitenkin ihminen määrittelee itse vammaisuutensa. (THL 2023; Nurmi-Koikkalainen ym. 2017, 12; Notko 2016, 14.)

Opinnäytetyöni kannalta on merkittävää ymmärtää, millaisia erityispiirteitä vaikeavammaisuus tuo tuen tarpeena yhteisöllisyyden toteutumiseen, mitä se merkitsee asukkaille ja kuinka se huomioidaan vuorovaikutuksessa. Työ vaikeavammaisten parissa vaatii syvempää ymmärrystä vammaisuudesta. Vammaisuus ei kuvaa pelkästään sairautta tai toiminnanvajautta jollakin osa-alueella, vaan on tunnistettava sen merkitys kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.

Pyrkiessämme yhteisölliseen toimintaan, on tunnistettava jokaisen kohtaamisen merkitys voimaantumisen mahdollisuutena (Kananoja ym. 2016, 18.1.)

Vaikka opinnäytetyössäni tutkin yhteisöllisyyttä vaikeavammaisten palveluasumisessa, toivon, ettei valitsemani termistö korosta vammaisuutta. Vammaisia käsittelevässä tutkimuksessa on huomioitava tutkimuksen eettisyys, ja sosiaalialaan valmistuessani tavoittelen ihmisyyden korostamista. Käyttämämme terminologia luo oletuksia, ja diagnooseihin pohjautuva lähestyminen luo kuvan yksilön kyvyistä ja taidoista, sekä niiden puutteista. (Thl 2024b.) Tällöin yksilö, ihminen, jää herkästi sivuun. On tärkeää huomioida vammaiskäsityksen historia ja sen kehittyminen, jotta ymmärrämme tekemiemme valintojen merkityksen.

Vammainen -käsite on Saunavaaran (2022) mukaan muotoutunut vikoihin, puutteisiin ja erilaisuuteen keskittyvästä lähestymisestä sosiaaliseen ja oikeusperusteiseen lähestymiseen, jossa keskitytään vammaisuuden ja yhteiskunnan välisiin suhteisiin. Nurmi-Koikkalainen ym. (2017) nostavat esiin, kuinka yksilön rajoitteiden kautta lähestyminen lisää yksilön ja ympäristön välisiä esteitä ja unohtaa voimavaralähtöisyyden. Tämän ymmärtäminen on tärkeää, jotta voimme työskennellä vammaisten kanssa kohdaten heidät tasavertaisina ja tavoitella ympäristön esteiden vähenemistä huomioiden vammaisuuden ominaisuutena, ei esteenä.

Termistö, jota käytämme, ei ole koskaan merkityksetöntä. Sanat luovat todellisuutta ja niiden avulla voimme tahtomattamme ylläpitää vallitsevia rakenteita ja vahvistaa ableismia keskustelussa. (THL 2024b.) Ableismilla tarkoitetaan sitä, että normaalina nähdään vammaaton ihminen ja tällöin vammainen olisi ”ei-normaali”. Ableismi kuvaa ”*kaikkia yhteiskunnan tasoja ja toimijoita leikkaavaa mekanismia, jolla vammaiset ja heidän asiansa jätetään ulkopuolelle, käsittelemättä ja hoitamatta.*” (Vamlas 2021.) Vamma-käsitettä käyttäessäni opinnäytetyössäni tarkoitan ihmistä, jonka yksilöllisten toimintavalmiuksien ja yhteiskunnallisten tapojen välillä on ristiriita. Tämä on myös yhteiskuntatieteellisen vammaistutkimuksen mukainen lähestyminen, eikä sen ole tarkoitus korostaa vammaisuutta. (Hautala ym. 2021, 1.)

2.2 Sosiaalinen selitysmalli

Vammaisuutta käsiteltäessä on tiedostettava, kuinka käsitteemme muodostuu. Sosiaalinen ajattelu tarkastelee vammaisuutta ympäristön ja sen rakenteiden kautta. Tällöin rakenteiden ja kulttuuristen piirteiden nähdään vähentävän vammaisten toimintamahdollisuuksia ja hyvinvointia sekä ymmärretään, kuinka epäoikeudenmukaisuus vähentää toimintamahdollisuuksia. (Laine-Fri-gren ym. 2021, 2; Nurmi-Koikkalainen ym. 2017, 11; Saunavaara 2022, 15.)

Sosiaalinen malli sai alkunsa, kun ymmärrettiin, ettei vammaisuutta voi määrittellä vain diagnoosien perusteella, vaan se muodostuu aina uudestaan yhteiskunnan asettamien ehtojen kautta. Näin ollen vammaisuuden määritelmä muuttuu jatkuvasti. Yksinkertaistettuna sosiaalinen malli tarkoittaa, ettei vammaisuus ole yksilön ominaisuus vaan poliittinen kysymys. (Hautala ym. 2021, 1; Nurmi-Koikkalainen 2017,10–11.) Merkittävää on kuitenkin, kuinka yksilö itse ajattelee omasta vammastaan ja sen merkityksestä kokonaisvaltaiseen toimintakykyyn? Huomioimmeko yksilön itsensä määrittelemän minuuden ja pyrimmekö tukemaan positiivista muutosta ja poistamaan esteitä?

3 YHTEISÖ JA YHTEISÖLLISYYS

Yhteisö ei ole itsestään yhteisöllinen. Yhteisöllisyys on henkilökohtainen kokemus ja se muodostuu vuorovaikutuksessa ja jaetuista kokemuksista. Yhteisöllisyys voidaan nähdä sosiaalipedagogiikan tavoitteena, aitona kohtaamisena. (Ryynänen 2009, 9–11.) Tässä opinnäytetyössä yhteisöllä tarkoitetaan asumispalvelun asukkaiden muodostamaa yhteisöä ja yhteisöllisyydellä tavoiteltavaa tunnetta yhteisöön kuulumisesta. Sosiaalipedagogiikka toimii tässä merkittävänä teoreettisena viitekehyksenä ja ymmärryksen jäsentäjänä.

3.1 Asumisyksikkö

Asumisyksiköillä tarkoitetaan opinnäytetyössäni vaikeavammaisten yhteisöllistä asumista sekä vaikeavammaisten ympärivuorokautista palveluasumista. Yhteisöllinen asuminen sekä ympärivuorokautinen palveluasuminen ovat ensisijaisesti sosiaalihuoltolain mukaisia palveluita. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

21 §). Palvelut on kuitenkin järjestettävä vammaispalvelulain (675/2023) perusteella, jos yksilöllinen palveluntarve sitä edellyttää. Yhteisöllinen asuminen on hyvinvointialueen järjestämää asumista omassa asunnossa, joka sijaistaa asumisyksikössä. Asumisyksikössä on saatavilla sosiaalista osallisuutta edistävää toimintaa ja sen tavoitteena on tukea asukkaan oman näköisen elämän toteutumista. (Vaikeavammaisten yhteisöllinen asuminen 2024, 1; Vaikeavammaisten ympärivuorokautinen palveluasuminen 2024, 1.) Ympärivuorokautinen palveluasuminen tarkoittaa yhteisöllistä asumista hoivakodissa tai muussa vastaavassa asumisyksikössä. Tällöin asukkaalla on saatavilla hoivaa ympärivuorokauden. (THL 2025a.)

Asumisyksiköt on tarkoitettu heille, jotka eivät hyödy riittävästi kotiin annettavista palveluista. Palvelujen myöntäminen edellyttää sosiaalityön yksilöllisen palveluntarpeen arviointia, jossa otetaan huomioon asiakkaan toimintakyky, omat näkemykset sekä muiden asiantuntijoiden lausunnot. Yhteisöllisessä asumisessa asukkaiden toimintakyky on selkeästi parempi kuin ympärivuorokautisessa palveluasumisessa. Yhteisöllisessä on henkilökunta paikalla kahdessa vuorossa, öisin vain tarvittaessa, kun taas ympärivuorokautinen palveluasuminen tarjoaa hoitoa toteuttamissuunnitelman mukaisesti ympäri vuorokauden. (Vaikeavammaisten yhteisöllinen asuminen 2024, 1; Vaikeavammaisten ympärivuorokautinen palveluasuminen 2024, 1.)

Toukokuussa 2025 Karhuvuorikodin ympärivuorokautisessa palveluasumisessa ikäjakauma on 49–76 vuotta ja yhteisöllisessä palveluasumisessa 47–94 vuotta. Asukkaiden sairaudet ja terveydentilan muutokset, jotka aiheuttavat toimintakyvyn rajoitteita sekä oikeuttavat vammaispalveluihin, ovat jokaisella hyvin erilaisia. (Taulukko 1.)

Sairaudet eivät varsinaisesti ole opinnäytetyöni kannalta oleellisia. Ne kuitenkin osoittavat, että asukkaiden kokonaisvaltaiset toimintakyvyt ovat hyvin erilaisia. Tämä puolestaan korostaa yksilöllisen toimintakyvyn arvioinnin tärkeyttä ja havainnollistaa yhteisöllisyyden rakentumisen haasteet. Jokaisen asukkaan tarvitsema tuki ja ohjaus on hyvin erilaista ja vaatii monipuolista oh-

jauksen osaamista ja apuvälineitä. Yhteisöllisyyden tukeminen edellyttää toimintatapoja, jotka mahdollistavat osallistumisen erilaisista lähtökohdista. (Savanaugha 2022, 48).

Taulukko 1. Asukkaiden palveluntarpeen aiheuttaneet sairaudet (Brofors 2025)

Yhteisöllinen asuminen toimintakykyyn vaikuttavat sairaudet	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen toimintakykyyn vaikuttavat sairaudet
<ul style="list-style-type: none"> • aivoinfarkti • aivojen sisäinen verenvuoto • älyllinen kehitysvammaisuus • CP-oireyhtymä • aivolisäkkeen vajaatoiminta • näköhermon surkastuma • pesäkekovettumatauti • skitsofrenia • skolioosi • epilepsia aivovamman seurauksena • kaksisuuntainen mielialahäiriö • myöhään alkava Alzheimerin tauti 	<ul style="list-style-type: none"> • aivoverenvuodon jälkitila • aivoinfarkti • Parkinsonin tauti • kaksisuuntainen mielialahäiriö • Alzheimerin tauti • alaraajojen halvaantuminen • alaraajojen amputoituminen • selkärankareuma • sydäninfarkti • COPD • motoneurosairaus PLS

Taulukossa 1 esitän asukkaiden toimintakykyyn vaikuttavia sairauksia.

Ohjaajan rooli ei rajoitu hoitoon ja huolenpitoon. Työn tärkeä osa on yksilöllisten voimavarojen tunnistaminen ja sosiaalisen osallisuuden tukeminen niin asukkaan ja ohjaajan välillä, asukkaiden kesken, kuin kodin ulkopuolella.

3.2 Asukas asumisyksikössä

Sosiaali- ja terveydenhuollossa asioivista käytetään eri termejä, jotka itsessään jo luovat kuvaa asiakkuuden laadusta. Terveystieteissä on vakiintunut tapa puhua potilaista, kun taas sosiaalihuollon palveluissa käytetään termiä asiakas. (Laaksonen ym. 2020, 58.) Kun sosiaalihuollon asiakas muuttaa asumisyksikköön, puhutaan asukkaasta.

Asukas-sanon käyttö korostaa, että olemme henkilön kotona. Tämä miellelyhtymä on tavoiteltava asia työskennellessä palveluasumisen eri yksiköissä. Kyseessä on asukkaiden sen hetkinen koti. Sillä voidaan myös mielestäni vähentää valta-aseman kokemusta ohjaajan ja asukkaan välillä. Tämä kielellinen valinta tukee ajatusta kumppanuudesta ja tasavertaisemmasta vuorovaikutuksesta. Opinnäytetyössäni käytän sanoja asukas tai henkilö riippuen asiayhteydestä, jotta ilmaisu olisi linjassa asumisyksikössä käytetyn kielen kanssa.

3.3 Yhteisöstä yhteisöllisyydeksi

Yhteisö on joukko ihmisiä, joita yhdistää jokin. Yhteisö syntyy elämäntilanteiden samankaltaisuudesta tai yhteisistä tavoitteista. Yhteisöllisyyteen liittyy vahvasti tunne yhteisöön kuulumisesta. (Birck 2020, 33–35; Ryynänen 2009, 9–11.) Sitra määrittelee yhteisöllisyyden ja yhteisöllisen elämän välttämättömäksi elämälle. (Sitra s.a). Yhteisöllisyyttä ei kuitenkaan synny itsestään ja tarkasteltaessa yhteisöllisyyttä vaikeavammaisten kontekstissa on tärkeää ymmärtää sen rakentuminen.

Yhteisöllisyys rakentuu yksilöistä. Yhteisöllisyys pitää sisällään erilaisuuden hyväksymisen ja se muodostuu vuorovaikutuksesta, yhteisistä päämääristä ja toiminnasta. Menetelmillä, joilla tuetaan yhteisöllisyyden lisääntymistä, saavutetaan yhteenkuuluvuutta, turvaa ja luottamusta. (Väyrynen ym. 2015, 323.)

Yhteisö voi muodostua paikallisesti tai globaalisti. Paikallisesti muodostuessaan yhteisön yhteiseksi tekijäksi muodostuu konkreettinen ympäristö, kun taas globaalisti muodostuneessa yhteisössä voi yhdistävä tekijä olla aate tai mielenkiinnon kohde. Toiminnallinen yhteisö muodostuu ihmisten keskinäisessä vuorovaikutuksessa jonkin käytännöllisen tekemisen seurauksena (Birck 2020, 11.) Tutkimukseni kohteena olevien yksiköiden yhteisöllisyys muodostuu paikallisesti sekä toiminnallisesti. Vammaisuutta en tietoisesti halunnut nostaa yhdistäväksi tekijäksi, koska asumisyksiköiden asukkaiden sairaudet ovat niin erilaisia, etten näe niiden olevan yhdistävä tekijä.

Luottamus ja yhteisön jäsenten keskinäinen vuorovaikutus muodostaa yksilölle henkilökohtaisia voimavaroja eli *sosiaalista pääomaa*. Tätä termiä on käytetty myös puhuttaessa yhteisöllisyydestä. Yhteisöllisyys syntyy tunteesta, toiminnasta sekä vastavuoroisesta vuorovaikutuksesta. Yhteisöllisyyden nähdään myös lupaavan sallivan ja oikeudenmukaisen ympäristön. (Birck 2020, 16–17, 53.) Birck (2020) toteaa myös, että ”*yhteenkuuluvuuden tunne tarvitsee toimintaa, jossa yhteenkuuluvuutta eletään todeksi*”.

Yhteisöllisyys ei sulje pois yksilöllisyyttä, pikemminkin päinvastoin. Ihmiset yksilöllisin tarpein ja odotuksin muodostavat yhteisön. Asumisyksikön ohjaajan

tehtävänä on sitoa ja muovata toimintaa niin, että jokainen asukas kokee kuuluvansa yhteisöön, joka muodostetaan yhdessä asukkaiden ja työntekijöiden kanssa. Yhteisöllisyys pitää sisällään myönteisen lupauksen. On kuitenkin ymmärrettävä sen negatiiviset ulottuvuudet. Yhteisöllisyys ei ole yhdenmuikaistamista eikä sitä tule käyttää rankaisemisen välineenä. (Väyrynen ym. 2015, 322.)

Yhteisöllisyys on tärkeä osa kestävästä kehityksestä. Kestävä kehitys on tiivistettyä yhteiskunnallista muutosta, jossa otetaan huomioon yksilö, ympäristö sekä talous niin päätöksenteossa kuin toiminnassa. Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys tavoittelee hyvinvointia sukupolvelta toiselle. (Ympäristöministeriö, 2023.) Yhteisöllisyys nähdään keinona parantaa yksilön hyvinvointia sekä lisätä ihmisten yhteiskunnallista aktiivisuutta. (Birck 2020, 19).

Hällströmin (2018) teoksessa Sateenkaaren tällä puolen – oikeutta vaikeavammaisille väliinputoajille, esitetään yhteisöllisyyden olevan vaikeavammaisen elossa pysymisen ehto. Teos kritisoi voimakkaasti itsemääräämiskyvyyden olevan liian kurinalaisesti noudatettu arvo vaikeavammaisten asumispalveluissa. Vastakohtana tälle teoksessa toivotaan tavoitteeksi empaattista yhteisöllisyyttä, jossa arjen rakentuminen muodostuu yhteisistä aterioista ja yhdessä tekemisestä.

3.4 Sosiaalipedagoginen ymmärrys

Sosiaalipedagoginen ymmärrys perustuu yhteisöllisyyden ytimeen, jonka vuoksi se on merkittävä käsite opinnäytetyössäni. Ihminen kehittyy ja kasvaa yhteisöissä sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta. Sosiaalipedagogisella menettelyllä voidaan pyrkiä lisäämään sosiaalista osallisuutta yhteisössä sekä parantamaan vuorovaikutusta ja sen avulla voidaan tavoitella yhteisöllistä toimintaa. Sosiaalipedagoginen toiminta muodostuu ihmisen omissa yhteisöissä todellisen arjen olosuhteissa. (Ryynänen 2009, 9; Nivala & Ryynänen 2024, luku Sosiaalisen ja pedagogisen yhteys.)

Sosiaalipedagogiikka tarkastelee yhteisöllisyyttä erityisenä olemisena ja toisen ihmisen kohtaamisena. Tällöin yhteisöllisyydessä korostuu tasa-arvoisuus ja

vastavuoroisuus, jossa kunnioitetaan toisen vapautta. Osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen ja dialogisuus on vuorovaikutuksen tapa. Tämänkaltainen yhteisöllisyys koostuu yhteisistä tavoitteista ja sitoutumisesta niiden toteutumiseen. Tällöin myös aito kohtaaminen ja välittäminen korostuu, jolloin puhutaan *aidosta yhteisöstä*. (Ryynänen 2009, 11.)

Sosiaalipedagogiikan tavoite, inhimillinen yhteiskunta ja kestävä kehitys, sitoo sen työtteenä tiukasti aikaan ja tekee siitä merkityksellisen ja perustellun (Nivala & Ryynänen 2024.) Yhteisöllisyyttä voidaan tarkastella useista eri näkökulmista, mutta sosiaalipedagogiikka tarjoaa sille merkityksen. Se ei ainoastaan kuvaa yhteisöllisyyttä, vaan ohjaa sen käytännön toteuttamiseen arjen todellisuudessa. Sosiaalipedagogisesta näkökulmasta yhteisöllisyys liittyy aina osallisuuteen, toimijuuteen ja yksilön kasvuun yhteisössä. (Ryynänen 2009, 9; Nivala & Ryynänen 2024, luku sosiaalipedagogiikan ihmiskäsityksiä.)

3.5 Vuorovaikutuksen merkitys

Vuorovaikutussuhteen rakentumiseen tulee kiinnittää huomiota työskennellessä heikommassa asemassa olevien kanssa. Palveluasumisessa arki rakentuu hoivan ja huolenpidon ympärille. Yhtäaikainen neuvottelu rakenteellisista rooleista sekä interpersonaalista ennakkokäsityksistä ja toiveista vaikuttaa oleellisesti vuorovaikutuksen onnistumiseen. Interpersoonalliset ennakkokäsitykset ja toiveet tarkoittavat odotuksia, joita asukkaalla on kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyen ja kokeeko hän tullessa kohdatuksi aidosti ja kunnioittavasti. Valta-aseman epäsuhtaisuus on huomioitava piirre asumisyksiköissä. Vuorovaikutuksen moniäänisyys ja mahdollisuus toiseuden ja osallisuuden rakentumiseen on aina mahdollista. (Nykänen 2021, 11–12; Mönkkönen 2018, 2.2.) Toiseudella tarkoitan tässä yhteydessä asukkaan ja ympäristön suhdetta ja kuinka asukas sen kokee. Toiseus muodostuu jokapäiväisissä kohtaamisissa niin yksilön identiteetistä kuin ympäröivästä hierarkiasta. (Nykänen 2021, 12).

Vammaisuus rajoittaa sosiaalisrelationaalisen mallin mukaan fyysisten esteiden lisäksi jokapäiväisissä vuorovaikutustilanteissa asettamalla vammaisen objektiksi ja altistamalla vammaistetuille asenteille. Arkinen valta, toiminta ja

ilmaisun tapa vaikuttavat aina yksilön minäkuvaan ja eksistentiaaliseen turvallisuuteen. (Notko 2016, 14.) Valta-ulottuvuus voi synnyttää näennäistä osallisuutta yhteisöön. (Nurkkala 2018, 15). Tällöin sairaus määrittää vammaisen roolin, ja rajaa kehyksen, jonka sisällä henkilön oikeuksia ja mahdollisuuksia tarkastellaan. Näin yksilön omat mahdollisuudet ja toiveet jäävät toiminnan ja osallisuuden ulkopuolelle. (Nurmi-Koikkalainen 2017, 11–12.)

Vuorovaikutus asukkaiden kanssa voi vaatia myös vaihtoehtoisia kommunikoinnin välineitä. Näiden käyttö ei rajoitu ainoastaan avun ja tarpeiden täyttämiseen, vaan ne on nähtävä vuorovaikutuksen toteutumisen välineinä. Ymmärretyksi tuleminen on keskeinen tarve, ja ohjaajan on sopeutettava viestintänsä asukkaan tarpeiden mukaan. Verbaalinen ja muilla keinoin, kuten viittomin ja kirjoitetun viestin lisäksi, on myös havainnoitava nonverbaalista viestintää. Viestintä on myös asenteita ja suhtautumista. Pelkät kommunikointitaidot eivät riitä, jos ei ole yhteyteen pyrkivää ja rakentavaa orientaatiota. Hyvän vuorovaikutuksen perusta on arvostava kohtaaminen. (Karjalainen ym. 2020, 8–9; Mönkkönen 2018, 2,4.)

3.6 Vapaus valita

lääkkäille yhteisöllisessä asumisessa asuville tehdyn Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan teettämän tutkimuksen perusteella vapaaehtoisuus ja toiminnan kokeminen mahdollisuutena, ei pakkona, oli tärkeintä. Tutkimuksessa ilmeni myös, että yhteiseen toimintaan osallistumattomat ihmiset kokivat yhteisöllisyyden tuovan turvaa, kun tiesivät mahdollisuudesta osallistua. (Jolanki ym. 2017, 27.) Vaikeavammaisten asumispalvelussa myös vapauden toteutuminen voi edellyttää tuen tarvetta. Asukkaan oman tahdon kuuleminen yhteiseen toimintaan osallistumisesta on huomioitava. Päätöksenteon tuki on osa vammaispalvelulain (675/2023, 14. §) mukaisia velvoitteita, mutta asumispalvelun työntekijöiden on tarjottava tukea myös arjen pieniin päätöksiin. Tällöin kyse on toiminnasta, joka pohjautuu hyvään vuorovaikutukseen ja joka tavoittelee arjessa itsemääräämisoikeuden toteutumista. Tämänkaltaiseen tukeen sisältyy myös tunteiden tunnistamiseen ja ilmaisemiseen liittyvä ohjaus. (THL 2025b.)

Vapaaehtoisuuteen kuuluu valta päättää omasta elämästään. Joskus se voi myös tarkoittaa huonoja päätöksiä. (Valvira s.a.). Se, onko päätös hyvä vai huono, on kuitenkin aina objektiivinen. YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevassa sopimuksessa itsemääräämisoikeuden vahvistaminen on keskeisenä periaatteena ihmisarvon ja osallisuuden vahvistamisen lisäksi. (STM 2021, 32). Se on myös perustuslakiin (731/1999, 7. §, 10. §) kirjattu oikeus, mutta myös vammaispalvelulaki (675/2023) velvoittaa tukemaan itsemääräämisoikeuden toteutumista. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) sekä sosiaalihuoltolaki (1301/2014) velvoittavat myös mielipiteiden kuulemista sekä oikeutta osallistua päätöksentekoon.

Tutkimukseni kohteena olevien asumisyksiköiden asukkaat eivät voi aina päättää itse vapaasti omista asioistaan ja ympärivuorokautisessa palveluasumisessa on käytössä lainsäädäntöön perustuvia rajoitustoimenpiteitä. Asumisyksikön asukkaat ovat heterogeeninen ryhmä – osa tarvitsee enemmän tukea kuin toinen. Ihmisoikeusperusteinen vammaistyö sisältää oikeuksia ja vapauksia eli oikeuden oman elämän omistajuuteen. Itsemääräämisoikeus on kaikille samanarvoinen perusoikeus eikä sen toteutuminen edellytä erikseen määriteltyä taitotasoa. (Miettinen 2021).

Yhteisöllisyyden merkitys korostuu tavoitteellisessa auttamistyössä, sillä se toimii hyvinvointia lisäävänä elementtinä, joka perustuu toimijuuden ymmärtämiseen. Tämä ymmärrys on sidoksissa tilanteisiin ja toimintaympäristöihin, jotka rakentuvat yhteisöistä, joissa ihminen toimii. Yhteisöllisyys sisältää myönteisen lupauksen yhteisistä tavoitteista ja autenttisesta vuorovaikutuksesta, yksilöllisyyden toteutumisesta sekä kohtaamisesta. Ihanteellisessa tilanteessa yhteisöllisyys synnyttää sosiaalista pääomaa ja osallisuutta, yhteistyötaitoja sekä luottamusta. (Väyrynen ym. 2015.) Yhteisöissä ei ole automaattisesti yhteisöllisyyttä, vaan se on luotava ja sitä on vaalittava.

3.7 Osallisuus

Vammaispalvelulaki (675/2023) velvoittaa, että *vammaisen henkilön osallisuutta on tuettava hänen toimintakykynsä, ikänsä ja kehitysvaiheensa sekä elämäntilanteensa edellyttämällä tavalla. Vammaista henkilöä on tarvittaessa*

*tuettava tiedon saannissa sekä oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaise-
misessa. (Vammaispalvelulaki 675/2023 1. luku 3. §.)*

Osallisuuden kokemus kuuluu keskeisesti yhteisöllisyyden syntymiseen. On myös esitetty, että *osallisuus realisoituu yhteisöllisessä toiminnassa*. Osallisuuden kokemus on aina yksilöllinen, mutta sen syntyminen on yhteisöllisesti muodostettu. (Väyrynen ym. 2015, 22.) Osallisuus muodostuu yksilölle mieluisaan yhteisöön kuulumisesta. Se on suoraan yhteydessä hyvinvoinnin kokemiseen lisäten turvallisuuden tunnetta ja tulevaisuuden toivoa. (THL 2024a.) Osallisuus koostuu monista eri näkökulmista ja siitä on tehty useita teorioita. Opinnäytetyöni kannalta on merkittävää ymmärtää yhteisöllisyyden muodostuvan osallisuuden toteutumisesta, joka edellyttää perustarpeiden ja hyvinvoinnin elementtien tyydyttymistä.

Isola ym. (2017) nostavat osallisuuden viitekehyksen muodostumiseen useita teorioita, joista merkittävimmät olen valikoinut omaan viitekehykseeni. Allardtin (1976) teorian mukaan osallisuus nähdään kolmena ulottuvuutena. *Having, acting, belonging*, josta mukaillen Raivio & Karjalainen (2013) ovat muodostaneet nelijakoisen, *having, loving, doing, being* näkemyksen havainnollistamaan hyvinvoinnin kokonaisuutta. Nussbaum (2011) on nostanut elämän peruspilareiksi kymmenen keskeistä osaa, josta hän on kehittänyt *be able to* -rakenteen, jonka Isola ym. kääntävät *kyvyksi, mahdollisuudeksi ja vapaudeksi*. Yhteistä näille on käsitys elämän eri osa-alueiden jatkuvasta vaikutuksesta toisiinsa. (Isola ym. 2017, 9–10.)

Edellä esitetyt luovat kokonaisvaltaisen ymmärryksen osallisuuden muodostumisesta. *having, acting, belonging* -jaottelu auttaa ymmärtämään hyvinvoinnin muodostumista arkisesta vuorovaikutuksesta, yhteiseen toimintaan osallistumisesta ja hyväksytyksi tulemisen kokemuksesta. *Be able to* -rakenne muodostaa ajatuksen yksilön mahdollisuudesta toimia ja kehittyä. Vaikeavammaisten asumisessa tämä tarkoittaa esimerkiksi todellisia mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon, arjen rytmin muodostumiseen ja kuulluksi tulemiseen. Yhteistä kaikille teorioille on ajatus siitä, ettei osallisuus ole yksittäinen tapahtuma vaan jatkuva prosessi elämän eri osa-alueilla.

Osallisuus voidaan ymmärtää sosiaalisena ja yhteisö sosiaalisena puitteena. Tällä näkökulmalla tavoittelen ymmärrystä siitä, kuinka yhteisön merkitykselliset suhteet muodostavat kokonaisvaltaiset tunteet ja kokemukset sekä auttavat toteutuessaan kehittämään sosiaalisia taitoja, mutta myös vahvistamaan yhteisöön kuulumista. (Nurkkala 2018, 13; Isola ym 2017, 9–11.)

Osallisuutta voidaan lähestyä yksilön kokemuksista, jolloin tarkastellaan oikeuksien saavuttamista ja erityisiä toimintoja palveluissa. Toinen tutkimisen näkökulma osallisuuden kokemuksista syntyy rakenteista ja yhteiskunnasta. Tällöin tarkastelun kohteena ei ole ainoastaan palveluun osallistumisen hyöty vaan laajemman muutoksen tunnistaminen yhteisöissä. (Tenhunen 2021, 39.) Opinnäytetyössäni lähestyn osallisuutta yksilön kokemuksista, mutta huomioin myös sen merkityksen yhteisön hyvinvointiin. Tämä näkökulma on perusteltu tarkastellessa asumisyksikössä asuvien osallisuuden mahdollisuuksia ja niiden tukemista eri menetelmin.

Osallisuuden tuki

Vammaisen henkilön osallisuutta on tuettava kaikissa asiakasprosessin vaiheissa. (Vammaispalvelulaki 675/2023, 3. §). Oikeus osallisuuteen on välttämätön oikeus. Sen tarkoituksena on turvata yhdenmukaisuuden toteutuminen, eikä sitä tule ymmärtää niinsanottuna lisäpalveluna, vaan perusoikeuksiin kytkeytyvänä tukena, jossa asiakkaan etu on ensisijainen palveluntarpeen arviointiin vaikuttava asia. Osallisuuden tuella tavoitellaan yksilön toimijuuden tukemista, niin päätöksien teossa kuin kaikissa hänelle merkityksellisissä sosiaalisissa tilanteissa. Osallisuudella ei tarkoiteta osallistumista, joka voi olla myös passiivista mukana olemista. Osallisuus edellyttää tietoja eri vaihtoehtoista, oikeutta tehdä valintoja ja toteuttaa niitä, mutta se merkitsee myös itsemääräämisoikeuden toteutumista, jota ei ole ilman todellista osallisuutta. (Räty 2025, 2.1.1, 2.1.2, 2.12.)

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyö tilaaja on Kymenlaakson hyvinvointialue ja sen kohteena toimii Karhuvuorikoti 1 ja 5, joissa toimii vaikeavammaisten yhteisöllinen asumisen

sekä vaikeavammaisten ympärivuorokautinen palveluasuminen. Nämä ovat osa Kymenlaakson hyvinvointialueiden sosiaalipalveluita ja yksiköissä osallisuus ja yhteisöllisyys ovat toiminnan keskiössä (Vaikeavammaisten yhteisöllinen asuminen 2024, 22; Vaikeavammaisten ympärivuorokautinen palveluasuminen 2024, 26), jonka vuoksi toimintaa pyritään kehittämään yhteisöllisyyttä edistämällä.

Yksiköissä on tapahtunut suuria muutoksia viimeisten vuosien aikana, ja suurimpana muutoksena on ollut palveluiden muuttuminen ikääntyneiden asumisyksiköistä vammaisten asumisyksiköiksi. Opinnäytetyöni tarkoitus on lisätä tietoa yhteisöllisyydestä ja sen toteutumisesta vammaistyössä aikaisemman tutkimustiedon perusteella. Opinnäytetyöni tavoite on selvittää, mitä yhteisöllisyys tarkoittaa vaikeavammaisten asumisyksikössä ja millainen toiminta tukee sitä aiemmin tehtyjen tutkimusten perusteella.

Kiinnostukseni ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin johdatti minut sosiologiopintojen pariin. Hyvinvoinnin tukeminen edellyttää yksilön näkemistä kokonaisuutena. Työhistoriani erilaisissa yhteisöllisissä asumispalveluissa on saanut minut pohtimaan syvemmin yhteisöllisyyden käsitettä. Usein olen havainnut, että yhteisöllisyys ymmärretään lähinnä ennalta sovittuina aktiviteetteina, joihin osallistuminen koetaan velvollisuutena. Tämän kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on koota tietoa siitä, miten ohjaajat voivat tukea yhteisöllisyyttä yksilöllisesti asumisyksikössä. Aihetta ei ole juurikaan tutkittu yhteisöllisyyden näkökulmasta vaikeavammaisten kontekstissa. Kirjallisuuskatsauksen valikoituneiden tutkimusten ja artikkelien pohjalta esitän elementtejä, jotka edistävät yhteisöllisyyden toteutumista ja lisäävät asukkaiden osallisuutta.

Tutkimuskysymyksiäni ovat:

1. Mitä yhteisöllisyys tarkoittaa vaikeavammaisten asumisyksikössä?
2. Mitkä tekijät edistävät yhteisöllisyyden toteutumista vaikeavammaisten asumisyksikössä?

Tutkimuskysymykseni ohjaavat tutkimusprosessia. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa tutkimuskysymykset ovat keskeisessä asemassa ja ohjaavat

tiedonhaku. Tiedonhaussa pyritään löytämään aineistot, joista sisällönanalyysin avulla muodostetaan vastaus tutkimuskysymyksiin. (Vilka 2023, 2.1; Elo ym. 2022, 217.) Hakusanojen valinnassa hyödynsin Xamkin tiedonhaunohjausta, jotta opin löytämään parhaiten soveltuvat aineistot. Tiedonhaakuun käytin ilmaisia tietokantoja, Kaakkuri, Pubmed ja Journal. Tiedonhaakuun käytin YSO-asiasanastoa sekä suomeksi että englanniksi. Aineistojen sopivuuden rajaan vertaisarvioituihin tutkimuksiin, väitöskirjoihin sekä aiheesta tehtyihin tutkimuksiin. Väitöskirjojen luotettavuus on Vilkan (2023) mukaan relevanttia, koska ne ovat esitarkastettuja ja arvioituja.

Ammattikirjallisuutta olen käyttänyt teoreettisen viitekehyksen muodostamiseen ja näitä koskien olen myös rajannut aineisto viimeisen 10 vuoden aikana julkaistuksi muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta, mutta kyseiset ennen vuotta 2015 julkaistut teokset ja artikkelit ovat mielestäni perusteltuja niiden sisältämän kattavan sisällön takia.

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Kirjallisuuskatsaus on määrätietoinen metodi, jonka avulla pyritään kehittämään ja rakentamaan uutta teoriaa tutkitusta tiedosta. Teorioiden arviointi, kokonaisuuden muodostaminen, kuin myös haasteiden ymmärtäminen on mahdollista kirjallisuuskatsauksen keinoin. (Salminen 2011, 1.2.) Opinnäytetyön toteuttaminen kirjallisuuskatsauksena antaa mahdollisuuden koota aiheesta aiemmin tutkittua tietoa. Kirjallisuuskatsauksessa tutkitaan aiheesta tehtyjä tutkimuksia ja muodostetaan niiden perusteella kokonaisuus, joka vastaa muodostettuihin tutkimuskysymyksiin. (Vilka 2023, 1.1). Kuten Salminen (2011) kuvaa, kirjallisuuskatsaus ei ole kokoomateos tutkimuksista vaan kriittisesti muodostettuja johtopäätöksiä. Kirjallisuuskatsauksessani olen pyrkinyt toteuttamaan tätä sekä osoittamaan perustellusti kaikki tekemäni päätelmät. Kirjallisuuskatsaus vaatii läpinäkyvää prosessia, jolloin sen luotettavuus pystytään osoittamaan.

5.1 Tutkimusmenetelmänä kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on kattava ja menetelmiltään melko vapaa ja se mahdollistaa aiheen monipuolisen tarkastelun. Narratiivinen kirjallisuuskatsaus on kuvailevan kirjallisuuskatsauksen osa ja se soveltuu silloin, kun ei ole tarkoitus selvittää tutkittavan asian yleisyyttä vaan löytää vastaus siihen, mitä aiheesta jo tiedetään. Sen avulla voidaan luoda looginen kokonaisuus, josta saadaan kattava kuva aiheesta. (Vilkkä 2023, 1.2.) Koska kuvaileva kirjallisuuskatsaus on kirjallisuuskatsauksista vapain, se ei ole sidottu ennalta määritettyihin metodeihin eikä aineiston valinta perustu systemaattiseen seulaan. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen vahvuus on tutkittavan teeman laaja kuvaaminen sekä siihen liittyvien ilmiöiden ominaisuuksien tunnistaminen. (Salmi-nen 2011, 2.1; Vilkkä 2023, 1.1.1.)

Tässä opinnäytetyössä tavoitteena on tarkastella, mitä yhteisöllisyys tarkoittaa vaikeavammaisten asumispalveluissa ja kuinka sen toteutumista voidaan edistää. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla muodostetaan laaja kokonaisuus tutkittavasta aiheesta. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tuloksia tarkastelen viitekehyksen avulla, jolloin kirjallisuuskatsaus toimii välineenä aiheen syvällisempään ymmärrykseen. Merkittävin peruste menetelmän valinnalle oli myös, Salmisen (2011) näkemys siitä, että kuvaileva kirjallisuuskatsaus tavoittelee selkeää ja helppolukuista raporttia, minkä toivon tukevan työn hyödynnettävyyttä. Kunnianhimoinen tavoitteeni on opinnäytetyöni avulla muodostaa kokonaisuus, josta tieto on helposti löydettävissä ja joka kuvaa selkeästi, mitä on yhteisöllisyys vaikeavammaisten asumispalveluissa ja kuinka sen toteutuminen muodostuu arjessa.

5.2 Tiedonhaku ja aineistoon perehtyminen

Tarkoituksenmukaisen aineiston löytäminen tiedonhaulla on kirjallisuuskatsauksessa merkittävä ja aikaa vievä vaihe. Tutkimuskysymyksistä alkava hakusanojen muodostaminen aloittaa hakuprosessin, jonka tarkoituksena on löytää tutkimuskysymyksiin vastaavaa aineistoa. Aineistoni haku toteutui 18.8-24.8.2025. Kokemattomuuteni tutkijana haastaa itseäni, jonka vuoksi olen pyrkinyt etenemään loogisesti oppikirjojen ohjeiden mukaisesti. Aineiston hakuun

hyödynsin mukaillen Vilkan (2023, 2.2.1) esittämää hakusuunnitelmaa (taulukko 2). Julkaisujen ajan rajasin vuosiin 2015–2025. Hakusanojen muodostamisessa hyödynsin Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun kirjastopalveluiden tarjoamaa tiedonhaunohjausta, jossa yhdessä tiedonhaun ammattilaisen kanssa muodostin erilaisia hakusanoja.

Taulukko 2. Aineiston haku (mukaillen Vilka 2023, 2.2.1)

TUTKI-MUSKYSYMYKSET	Mitä yhteisöllisyys tarkoittaa vaikeavammaisten asumisyksikössä? Mitkä tekijät edistävät yhteisöllisyyden toteutumista vaikeavammaisten asumisyksikössä?	
HAKUSANAT	Yhteisöllisyys, osallisuus, vammaistyö, sosiaalityö	community, participation, inclusion, disability work, social work
TIETOKANNAT	Finna, Ebsco, Journal	
MUKAANOTTO-KRITEERIT	Vertaisarvioitu, akateemisessa lehdessä julkaistu, englanniksi tai suomeksi, koko teksti saatavilla verkossa, ilmainen julkaistu 2015–2025	
POISSULKEMIS-KRITEERIT	Julkaistu ennen vuotta 2015, vertaisarvioimattomat, kolumnit, AMK-opinnäytetyöt, muut kuin suomen- ja englanninkieliset artikkelit	

Taulukossa 2 kuvaan opinnäytetyöni tutkimuskysymykset, käyttämäni tietokannat sekä hakusanat. Taulukosta ilmenee myös aineiston vaatimukset eli mukaanotto- sekä poissulkemiskriteerit.

Perehdyin hakutuloksiin lukemalla tiivistelmät. Poissuljin aineistoa ennalta asetetun kriteeristön mukaisesti. Aineistona olen käyttänyt eri tieteenalojen tutkimuksia. Tämä on perusteltua, koska asumisyksiköiden asukkaat eivät edusta selkeästi rajattavaa ryhmää, vaan asukkailla on hyvin moninaisia ja laajoja tuen tarpeita. Mukaan valikoidut aineistot pyrin perustelemaan sisällön perusteella merkitykselliseksi suhteessa tutkimuskysymykseen. Artikkelissa Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon (Kangasniemi ym. 2013) kirjoittajat kuvaavat kirjallisuuskatsauksessa käytettävän aineiston valinnan ohjautuvan tutkimuskysymyksistä, mutta aineiston avulla tulee tarkastella aihetta *ilmiölähtöisesti ja tarkoituksenmukaisesti suhteessa tutkittavaan kysymykseen*.

Aineiston haku tuotti tuloksia hyvin (taulukko 3), mutta tiivistelmiin perehdyttyäni oli nopeasti selvää, ettei niistä monikaan vastannut tutkimuskysymyksiini. Tein useita eri testihakuja, mutta tulokset pysyivät samoina. Kirjallisuuskatsaukseeni valikoitui lopulta viisi tutkimusta.

Taulukko 3. Aineiston hakutulokset (mukaillen Vilka 2023)

		TUTKIMUSTEN MÄÄRÄ
HAKUTULOKSEN KOKONAISUUS	Finna-tietokanta:N=1, Ebsco-tietokanta:N=12 Journal:N=114 Manuaalinen haku: N= 10	Yhteensä N=137
KATSAUKSEEN VALIKOITUNEET	Manuaalinen haku	-Birck, R. 2020. Esteetön yhteisöllisyys. Alueellisen yhteisöllisyyden arjen alkuun auttaminen ja kannattelu. -Jolanka ym. 2017. Asumisen yhteisöllisyys ja hyvä vanhuus. -Notko, T. 2016. Vuorovaikutussuhteet ja valtaistuminen: kuntoutustyöntekijän ja vammaisen ihmisen näkemyksiä vammaisuudesta.
	Finna	Nurkkala, L. 2018. Kehitysvammaisten ihmisten kokemuksia sosiaalisesta osallisuudesta yhteisöissä.
	EBSCO	Craig, D. & Bigby, C. 2015." She's been involved in everything as far as I can see": Supporting the active participation of people with intellectual disability in community groups.

Taulukossa 3 esitän mukaan valikoituneen aineiston. Hakusanoilla relevantteja aineistoja löytyi kaksi ja manuaalisella haulla kolme mikä on noin 2 % koko haun tuloksesta. Mukaan valikoitui aineistoa myös manuaalisen haun avulla eli erilaisten opinnäytetöiden lähdeluetteloista sekä aineistoa, jotka olen löytänyt muodostaessani teoreettista viitekehystä kirjallisuuskatsaukseeni. Aineisto jäi melko vähäiseksi, mikä selittyy sillä, että aihetta ei ole tutkittu aiemmin laajasti.

Sisäänottokriteerinä oli vertaisarvioidut tutkimukset, mutta mukaan valikoitui myös Jolanka ym. (2017) julkaisema tutkimusraportti Valtioneuvoston selvitysjä tutkimustoiminnan julkaisusarjassa. Raportin sisällyttämistä perustelee sen tutkimusperusteinen lähtökohta sekä se, että se tuo esiin yhteisöllisyyden rakentumisen elementtejä, jotka tukevat opinnäytetyöni analyysia. Lisäksi Valtioneuvoston kanslia julkaisijana lisää lähteen luotettavuutta. Aineisto on valikoitunut teoreettisen viitekehysten kautta, ja valinnassa olen pyrkinyt löytämään

moniammatillista näkökulmaa, jotta yhteisöllisyyden merkityksen vaikeavammaisten asumisyksikössä voidaan osoittaa. Kohderyhmän monimuotoisuus asetti lähtökohtaisesti aineiston haastavaan asemaan, koska tämänkaltaiseen ympäristöön ei ole tehty kohdistettua tutkimusta aiemmin.

5.3 Aineiston kuvaus ja analyysi

Aineiston kuvaus on merkittävä osa aineiston analysointia. Aineiston kuvailemisen selkeyttämiseksi muodostin taulukon 4 mukaillen Vilkan (2023) esittämää jäsentelyä mukaan valikoituneesta aineistosta.

Taulukko 4. Aineiston kuvaus (mukaillen Vilka 2023)

Tutkimus	Tutkimuksen tarkoitus	Aineiston koko	Aineiston menetelmä	Keskeiset tulokset
Birck, R. 2020. Esteetön yhteisöllisyys. Alueellisen yhteisöllisen arjen alkuun auttaminen ja kannattelu.	Selvittää yhteisöllisyyden kokemuksia, määritteliä ja vahvistamisen keinoja	Vastaajia N=55	Laadullinen aineistolähtöinen kyselytutkimus.	Kaipuu yhteisöllisyyteen, valinnanvapaus, yhteiset säännöt, koordinointi, vastavuoroisuus
Nurkkala, L. 2018. Kehitysvammaisten ihmisten kokemuksia sosiaalisesta osallisuudesta yhteisössä.	Laadullinen puolistrukturoitu teema-haastattelu. Kehitysvammaisten sosiaaliset suhteet yhteisössä	Haastateltuja N=4	Puolistrukturoitu teema-haastattelu	Perheen merkitys suuri Jäsenyys, osallistuminen, kuuluminen.
Craig, D. & Bigby, C. 2015. "She's been involved in everything as far as I can see": Supporting the active participation of people with intellectual disability in community groups.	Kvalitatiivinen osallistava tutkimus Tunnistaa sosiaalisia prosesseja, jotka tukevat osallistumista	Tukittavia N=5	Tutkimus toteutettiin vuosina 2010–2012 Puolistrukturoidut haastattelut	Osallistujien ominaisuudet, asiantuntemus. Integroiva toiminta. läsnäolo.
Notko, T. 2016. Vuorovaikutussuhteet ja valtaistuminen: kuntoutustyöntekijän ja vammaisen ihmisen näkemyksiä vammaisuudesta.	Laadullinen tutkimus Vuorovaikutuksen merkitykset identiteetille, valtaistumiselle ja osallisuudelle	1. osatutkimus N=3 2. osatutkimus N=2 3. & 4. osatutkimus N=148	Puolistrukturoidut teema-haastattelut	Hoitokulttuurin muutos. Vuorovaikutuksen moninaisuus. Voimavaralähtöisyys. Asiakaslähtöinen
Jolanka, ym. 2017. Asumisen yhteisöllisyys ja hyvä vanhuus.	Ympäristöministeriön selvitys. Miten yhteisöllisyys tukee hyvää vanhuutta.		Monimenetelmäinen	Tilaratkaisut, toimintamallit ja asukaslähtöisyys edistivät yhteisöllisyyttä

Taulukossa 4 esitän aineistojen tarkoituksen, laajuuden, aineistomenetelmän sekä keskeiset tulokset. Taulukon avulla selkeytin itselleni tutkimusten kokonaisuutta, mutta edistin myös oman tutkimukseni läpinäkyvyyttä.

Prosessi toteutuu aineistolähtöisesti eli induktiivisesti. Tällöin se etenee askel kerrallaan: valmistelu, organisointi ja raportointi. Induktiivisessa analyysissä tutkija luo itse luokittelumarkiisin aineiston pohjalta. Vastakohta induktiiviselle sisällönanalyysille on deduktiivinen eli teorialähtöinen lähestyminen. Tämä edellyttää laajaa aikaisempaa tutkimusta aiheesta, jonka vuoksi kyseinen menetelmä ei sopinut tutkimukseeni. (Elo ym. 2022, 216–218; Tuomi & Sarajärvi 2017, 4.2.) Tuomi & Sarajärvi (2022) sekä Elo ym. (2022) esittävät, että aineistolähtöinen sisällönanalyysi jakaantuu kolmeen vaiheeseen:

1. *Alkuperäinen ilmaus (reduointi)*
2. *Pelkistetty ilmaus (klusterointi)*
3. *luokittelu (abstrahointi)*

Tätä aineistolähtöistä sisällönanalyysiä toteutin opinnäytetyössäni etenemällä vaihe vaiheelta. Ensin pelkistin aineistoni poimimalla tutkimuskysymysten kannalta oleelliset ilmaukset (*reduointi*). Tämän jälkeen ryhmittelin samansisällöiset ilmaukset alaluokiksi (*klusterointi*), jonka jälkeen yhdistin alaluokat laajemmiksi pääluokiksi. Näin niistä muodostui käsitteellisempi kokonaisuus (*abstrahointi*). Taulukossa 4 ja havainnollistan esimerkillä toteuttamani redusoinnin ja klusteroinnin (liite 1).

Taulukko 4. Sisällönanalyysi

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	alaluokka
Asukkaat tulee ottaa mukaan jo suunnitteluvaiheessa (Birck 2020)	Asukkaiden osallistaminen	Osallisuuden tukeminen
koordinoi kokemusta ja näkemystä omaava palkattu työntekijä (Birck 2020)	Toiminnanohjaus hallitua ja johdonmukaista	Organisoitu toiminta
Ennakkoon oli myös tehty tulevaisuusskenaarioita ja varauduttu mahdollisiin haasteisiin (Birck 2020)	Toiminta suunnitelmallista ja harkittua	Suunnitelmallisuus
nähtävillä sääntöjen sopimisen tärkeys; säännöt auttavat, ettei yhteisöllisyys kuihdu. (Birck 2020)	Sääntöjen sopiminen tukee yhteisöllisyyttä	Rakenteellinen toiminta

Pelkistämisen (*reduointi*) ja ryhmittelyn (*klusterointi*) jälkeen käsitteellistin (*abstrahoin*) keräämäni aineiston. Tällöin pyrin erottelemaan opinnäytetyöni kannalta olennaisimman tiedon (taulukko 5).

Taulukossa 5 esitän liitteestä 2 poimitun osan avulla toteuttamani sisällönanalyysin, jossa alkuperäisilmauksista muodostetut pelkistetyt ilmaukset näkyvät ensimmäisessä sarakkeessa. Toisessa sarakkeessa nämä ilmaukset on esitetty teoreettisina käsitteinä ja oikeanpuoleinen sarakkeessa nähdään luokkia yhdistävä tekijä.

Taulukko 5. Aineiston abstrahointi

Perheiden huomioiminen vahvistaa yhteisöllisyyttä	Toimintakulttuurin muodot	Toimintakulttuurin ja yhteisön rakentuminen
Tarpeisiin mukautuva toimintakulttuuri		
Välittävä toimintakulttuuri		
Vuorovaikutukseen perustuva toimintakulttuuri		
Vaikuttamista mahdollistava toimintakulttuuri		
Yhteisöllisyyttä edistävä vuorovaikutuskulttuuri		
Yhteisöllisyyttä vahvistava toimintakulttuuri		
Yhteisöllisyyttä edistävä toimintakulttuurin kehittäminen		
Yhteisön muodostuminen	Yhteisön muodostuminen	
Jaettu päämäärä		
Yhteisöllisyyden kehittämisen arviointi		
Yhteisöllisyys rakentuu kokonaisvaltaisesta osallisuudesta ja kuulumisen kokemuksesta		

Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan sekä päättelyyn ja sen tavoitteena on tutkittavan ilmiön käsitteellistäminen. Abstrahointiprosessissa muodostetaan ilmiön käsitteellistämisen tuloksien avulla kuvaus tutkimuskohteesta ja verrataan jatkuvasti päätelmiä alkuperäiseen aineistoon. Näin syntyy näkemys, joka vastaa asetettuihin tutkimuskysymyksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2022, 4.4.3; Elo ym. 2022, 220–222.)

6 KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TULOKSET

Kirjallisuuskatsaukseni avulla selvitin, mitä yhteisöllisyys tarkoittaa vaikeavammaisten asumisyksikössä ja mitkä tekijät edistävät sen toteutumista. Sisällönanalyysin tulokset vastaavat näihin kysymyksiin ja ne on esitetty aukikirjoitettuna.

6.1 Toimintakulttuurin ja yhteisön rakentuminen

Aineistosta nousi esiin, että yhteisöllisyyden rakentuminen muodostuu arjessa jaetuista kokemuksista ja hyväksyvistä sekä aidosta vuorovaikutuksesta. Toimintakulttuurin kautta lähestyessä tämä tarkoittaa yksilöllistä kohtaamista, kuulluksi tulemistä ja perheiden osallistamista. Jolanki ym. (2017) korostavat, että yhteisöllisyys rakentuu vuorovaikutuksessa ja jaetuissa kokemuksissa, kun taas Birck (2020) painottaa, että osallisuus syntyy pienissä arjen tilanteissa, ei vain rakenteiden tasolla. Pienillä tilanteilla tarkoitetaan kaikkea positiivista huomioimista esim. tervehtimistä. Yhteistä näille on aito, empaattinen vuorovaikutus, jossa yksilöllisyys merkitsee tasavertaista ja erilaisuutta ymmärtävää kohtaamista, jolloin jokaisen osallistujan osallistuminen mahdollistuu. (Birc 2020; Jolanki ym. 2017). Toimintakulttuuri, joka mahdollistaa todellisen osallisuuden, huomioi asukkaat empaattisesti ja aidosti, mahdollistaa yhteisön rakentumisen.

Organisaation toimintatavat määrittelevät käytännöt, jotka luovat asukkaiden todelliset osallistumisen mahdollisuudet. Käytännöt eivät synny itsestään, vaan ne vaativat tietoisia valintoja. (Jolanki ym. 2017.) Osallistumista tukevat rakenteet muodostuvat yhteisön prosesseista. Ohjaajan tuki, osallistava toiminta ja kuulluksi tuleminen ovat osa rakenteellista toimintakulttuuria. (Graig & Bigby 2015.)

Nurkkala (2018) korostaa toimintakulttuurin mahdollistavan yhteisöön kuulumisen ja tukevan osallisuutta osoittamalla yhteisön jäsenyyden ja tunnistamalla sen merkityksen asukkaan hyvinvoinnin kannalta.

6.2 Vuorovaikutus ja kohtaaminen

Vuorovaikutus ja kohtaaminen pitää sisällään kaksi aineistosta noussutta havaintoa; osallisuutta ja toimijuutta vahvistava vuorovaikutus sekä vuorovaikutuskulttuuri ja arjen yhteistoiminta. Näiden merkitys yhteisöllisyyden merkitykselle ja edellytykselle ovat vammaispalveluiden kontekstissa merkittäviä.

Vuorovaikutuksella voidaan vaikuttaa positiivisesti, mutta myös negatiivisesti. Inklusiivinen vuorovaikutus, jossa kohdataan yhdenvertaisesti monimuotoisuutta arvostaen tavoitellen osallisuutta, luo turvallisuutta ja luottamusta. (Birck 2020; Nurkkala 2018.) Identiteetti rakentuu koko elämän ajan ja tällöin mahdollistuu sekä sen rakentuminen että valtaistumista. Tämä edellyttää vuorovaikutuksessa arvostavaa, kannustavaa ja kohtaamista. (Notko 2016.)

Yhteisöllisyys rakentuu osallisuudesta, jonka vuoksi osallisuuden tukeminen on portti yhteisöllisyyteen. Tämä edellyttää vuorovaikutustaitoja eli myötämiehistä suhtautumista, rajoitteiden häivyttämistä sekä yksilöllisten tarpeiden tunnistamista. (Nurkkala 2018; Notko 2016.) Osallisuus syntyy vapaaehtoisuudesta, tiedosta ja mahdollisuudesta vaikuttaa. Käytännön tasolla tämä tarkoittaa, että on tunnettava osallisuuden piirteet, jotta toimintaa voi ohjata yhteisölliseksi. (Graig & Bigby 2015.)

Tämän kaiken toteutuminen vaatii aikaa. Vuorovaikutuksen erityinen herkkyys mahdollistaa luottamuksen, jolloin ohjaajan huomioi asukkaan kokonaisvaltaista viestintää ja näkee tämän, mutta myös viestittää välittävää ja sallivaa kiinnostusta, sekä ystävällisyyttä (Notko 2016; Graig & Bigby 2015.) Nurkkala (2018) selvitti haastatteluissaan, että kehitysvammaisen osallisuus yhteisöön merkitsee kokemusta kuulumisesta ja hyväksynnästä. Tässä yhteydessä merkittävää on myös tunnistaa, että asumisyksikön yhteisö voi olla asukkaan ainoa yhteisö, jolloin sen tarjoama sosiaalinen osallisuus korostuu entisestään. (Nurkkala 2018.) Toimijuus syntyy vuorovaikutuksesta ja tulee ymmärtää suhteessa ympäristöön. Tukemalla asukkaan identiteettiä arkisessa vuorovaikutuksessa vahvistetaan samalla toimijuutta ja osallisuutta. (Notko 2016.)

6.3 Yksilöllisyys ja perheen rooli

Yksilöllisyyden merkitys yhteisöllisyydessä on moniulotteinen. Yhteisöä ei ole ilman yksilöitä ja jokainen yhteisön jäsen muodostaa yhdessä yhteisön. Yhteisöllisyyttä kehitettäessä ei ole tarkoitus sopeuttaa osallistujia yhteisöön, vaan rakentaa yhteisö jokaiselle sopivaksi. (Nurkkala 2018.) Asiakaslähtöinen näkökulma perustuu yksilöllisyyden arvostamiseen. Yksilöllisyys tarkoittaa kiinnos-

tusta ihmiseen kokonaisuutena sekä hänen tarpeidensa ja toiveidensa tunnistamista. Yhteisöllinen toiminta rakentuu asukaslähtöisesti, jolloin yksilöllisyys tulee osaksi toimintakulttuuria. (Jolanki 2017; Notko 2016.) Yhteisöllisessä ympäristössä yksilöllisyyttä ja vapautta kunnioitetaan ja osallistumisen vapaaehtoisuus vahvistaa yhteisöllisyyden tunnetta. (Birck 2020).

Perheen rooli yhteisöllisyyden merkityksen ja kehittymisen kannalta on keskeinen, sillä perhe tarjoaa ensimmäisen ja usein pysyvimmän kokemuksen kuulumisesta ja hyväksymisestä. Tämän huomioiminen vahvistaa yksilöllisyyden huomioimista, koska perhe on usein se ensisijainen ympäristö, jossa yksilön tarpeet, toiveet ja identiteetti tulee näkyväksi. Tämä varhainen kokemus heijastuu nykyhetkeen, kuten asumisyksikön yhteisöön, jonka vuoksi perheen roolin huomioiminen ja sen kytkeminen osaksi yhteisön arkea voi vahvistaa yksilön kokemusta osallisuudesta. (Nurkkala 2018.)

Jolanka ym. (2017) korostavat asukaslähtöisyyttä ja yksilöllisyyden huomioimista yhteisöllisyyden rakentumisessa. Tämä voidaan tulkita niin, että myös perheen merkityksen tunnistaminen ja sen mukaan ottaminen vahvistavat yhteisöllisyyttä. Notko (2016) tuo esiin että, identiteetti ja valtaistuminen rakentuvat vuorovaikutuksessa. Tästä voidaan huomioida että, perheen mukaan ottaminen asumispalveluiden arkeen tukee identiteetin rakentumista.

6.4 Rakenteelliset edellytykset ja ammatillisuus

Asuinympäristön tulee mahdollistaa yhteisöllisyys. Sisätiloissa on huomioitava osallisuuden ja toiminnan kannalta tilojen sopivuus ja esteettisyys. Aineistosta voidaan tulkita, että myös piha-alueiden esteettömyys on merkittävässä roolissa, jotta liikkuminen mahdollistuu. Tilojen suunnittelussa on huomioitava niiden mahdollisuus synnyttää yhteistä toimintaa. Tilojen on sallittava helppo liikkuminen, jolloin ne myös lisäävät hyvinvointia. Ympäristön viihtyvyys ja esteettisyys tukevat yhteisöllisyyttä. Jolanka ym. (2017) mukaan esteettisyys ei ole vain kauneutta, vaan ympäristö, jossa oleminen on miellyttävää, turvallista ja merkityksellistä.

Yhteisöllisyyden muodostumisessa valinnanvapaus ja mahdollisuus vaikuttaa on Birckin (2020) mukaan merkittävä osa. Tätä voidaan soveltaa asumisyksiköihin asukkaisiin siten, että asuntojen ja yhteisten tilojen suunnittelussa huomioidaan asukkaiden mahdollisuus vaikuttaa. Tämä edellyttää yksilöllistä kohtaamista ja kuulemista, sekä tukea, jotta asukkaiden näkemykset voidaan tuoda esiin ja toteuttaa.

Graig & Bigby (2015) kirjoittavat mentoreiden kouluttamisesta osallisuuden vahvistamisen välineenä. Koulutettujen mentoreiden nähdään tarjoavan tukea osallisuuden toteutumisessa yhteisöllisissä toiminnoissa ja rohkaisevan vuorovaikutuksen toteutumisessa, jotta kaikkien ääni tulee kuulluksi. Vaikka tutkimuksessa puhutaan mentoreista, rinnastan heidät tutkimuksessani ohjaajiin. Tällöin yhteisöllisyys voidaan ymmärtää menetelmänä, joka rakentuu vuorovaikutustaidoista ja osallisuuteen tähtäävästä lähestymisestä. Notko (2016) nostaa esiin yhteisöosaamisen -termin, joka korostaa kykyä kohdata arvostavasti. Itsemääräämistä ja toimijuutta vahvistava tuki voidaan ymmärtää myös ammatillisena otteena. Tällöin ohjaaja on rinnalla tukemassa, auttamassa ja ohjaamassa kunnioittaen asukkaan itsemääräämisoikeutta ja toimijuutta. (Notko 2016.)

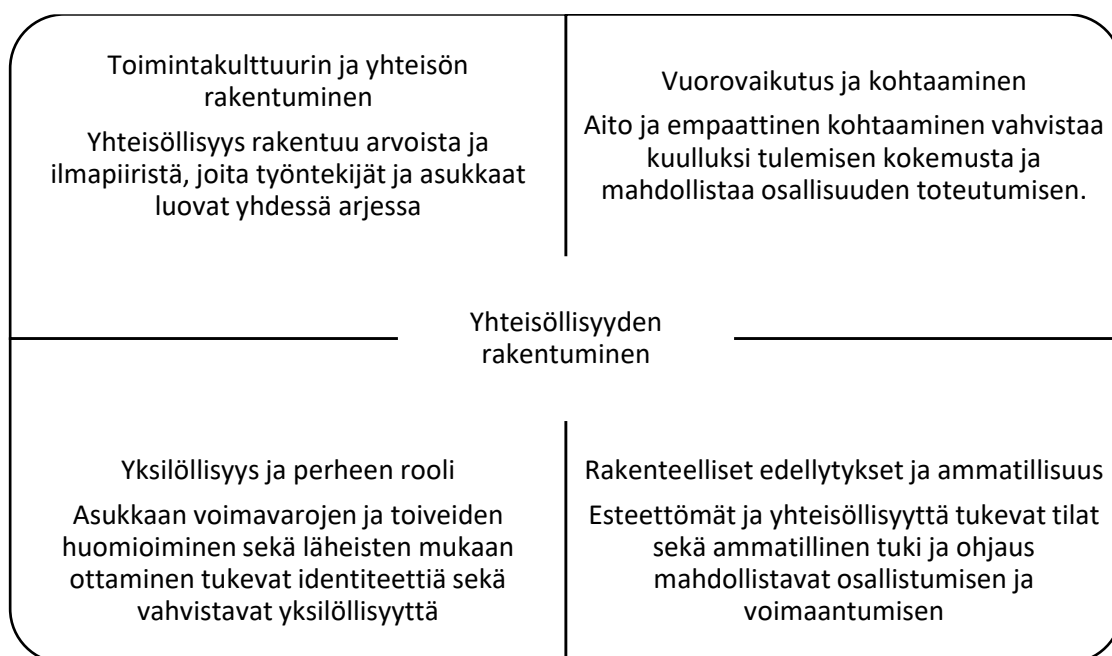
6.5 Yhteenveto kirjallisuuskatsauksen tuloksista

Tämä kirjallisuuskatsaus osoitti, että yhteisöllisyys rakentuu yhteisöllisyyttä edistävässä toimintakulttuurissa yksilöllisessä vuorovaikutuksessa. Yksilöllisyys pitää sisällään asukkaan henkilökohtaisten voimavarojen ja toiveiden huomioimisen, mutta myös olemassa olevien suhteiden mukaan ottamisen asumispalvelun yhteisöön. Perheen ja muiden tärkeiden suhteiden huomioiminen osana asukkaan yhteisöä on paitsi oikeudellisesti, mutta myös eettisesti perusteltua. Aito, empaattinen kohtaaminen ja yksilöllinen vuorovaikutus mahdollistaa asukkaalle tunteen, että hänestä välitetään ja hänellä on merkitystä. Ammatillinen ote sisältää myös voimavaroihin keskittyvän lähestymisen, jolloin asukkaan identiteetti ja voimaantuminen vahvistuu.

Yhteisöllisyyden edellytykset ilmenevät rakenteissa. Tilojen yhteisöllisyyttä edistävä suunnittelu huomioi esteettisyyden sekä esteettömyyden, mutta

myös mahdollistaa yhteisöllisen toiminnan. Rakenteellisten edellytysten lisäksi tarvitaan ammatillista otetta ja tukea, joka vahvistaa asukkaiden osallisuutta ja vuorovaikutusta. Työntekijöiden toiminta ja arvot muodostavat yhteisöstä yhteisöllisen, jossa jokainen asukas on arvokas. Näiden tekijöiden pohjalta rakentuu toimintakulttuuri, joka kannustaa osallistumiseen ja luo tilaa asukkaiden omalle toimijuudelle. Yhteisöllisyys syntyy lopulta arjen vuorovaikutuksessa, jossa sekä työntekijät että asukkaat yhdessä rakentavat ilmapiiriä. Taulukko 6 kokoaa kirjallisuuskatsauksen tulokset neljään pääteemaan ja havainnollistaa, miten yhteisöllisyys rakentuu vaikeavammaisten asumispalveluissa.

Taulukko 6. Yhteisöllisyyden muodostuminen

Taulukko 6 esittää, että yhteisöllisyys ei synny yksittäisestä tekijästä, vaan rakenteiden, ammatillisuuden, vuorovaikutuksen sekä yksilöllisyyden ja perheen huomioimisen yhteisvaikutuksesta. Voimaantuminen on sijoitettu rakenteellisten edellytysten ja ammatillisuuden alle, koska se edellyttää sekä esteettömiä ja turvallisia rakenteita että ammatillista tukea, jolloin asukas voi kokea toimi-juutta ja vahvistaa identiteettiään.

7 POHDINTA

Tarkastelen opinnäytetyöni tuloksia suhteessa teoreettiseen viitekehykseen. Lisäksi arvioin työn luotettavuutta sekä pohdin tulosten merkitystä käytännön

toiminnan ja kehittämisen kannalta. Esittelen myös jatkotutkimusideoita sekä reflektoin omaa oppimistani.

7.1 Tulosten pohdinta

Opinnäytetyössäni selvitin, mitä yhteisöllisyys tarkoittaa vaikeavammaisten asumisyksikössä ja mitkä tekijät edistävät yhteisöllisyyden toteutumista. Kirjallisuuskatsaukseni perusteella yhteisöllisyys voidaan ymmärtää sosiaalisena osallisuutena, joka rakentuu eri osa-alueista. Keskeisimmäksi tekijäksi nousee kuitenkin aito ja yksilöllinen kohtaaminen.

Tulokset ovat yhteneväisiä teoreettisen viitekehyksen kanssa, jossa vuorovaikutus ja sen laatu näyttäytyivät merkittävänä edellytyksenä yhteisöllisyydessä ja sen muodostumisessa. Yhteisöllisyys on tutkimukseni tulosten perusteella vuorovaikutukseen perustuvaa osallistumista, jossa jokainen asukas kokee tulleensa nähdyksi omana itsenään. Työntekijöiden arvot ja ammatillisuus mahdollistavat yhteisöllisyyden, jossa sen jokainen jäsen on arvokas.

Viitekehyksen keskeinen osa osoittaa, kuinka vaikeaa vaikeavammaisuuden määrittely on, mutta toisaalta, kuinka merkityksetöntä on pyrkiä määrittelemään sitä. Sosiaalisen mallin näkökulmasta olennaista ei ole määritelmä, vaan se, miten asukas kokee vammaisuutensa ja millaisia esteitä hän kohtaa ja kuinka niitä pyritään poistamaan. Tutkimukseni tulokset konkretisoivat tämän osoittamalla, että yhteisöllisyys muodostuu vuorovaikutuksessa syntyvästä osallistumisesta jossa, asukas kokee tulleensa nähdyksi ja arvostetuksi omana itsenään. Yhteisöllisyyden toteutuminen edellyttää työntekijöiden ammatillista ja voimavaralähtöistä työtettä, joka tavoittelee ympäristön esteiden häivyttämistä ja asukkaiden minäkuvan sekä toimijuuden vahvistamista. Sosiaalipedagoginen lähestyminen keskittyy jokaisen kohtaamisen merkityksellisyyteen ja osallisuuden lisääntymiseen yhteisössä ja ymmärtää yhteisöllisyyden arvon asukkaan hyvinvoinnille. Sosiaalisen mallin periaatteet sekä sosiaalipedagoginen lähestyminen kietoutuvat käytännössä yhteen yhteisöllisessä toiminnassa vaikeavammaisten asumisyksikössä. Yhteisöllisyys ei ole vain tavoiteltava arvo, vaan se on edellytys yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja merkityksellisyyden toteutumiselle.

Viitekeh്യkseni painottui vammaisuuden tarkasteluun sosiaalisen mallin näkökulmasta sekä sosiaalipedagogiseen ymmärrykseen yhteisöllisyydestä hyvinvoinnin edellytyksenä. Näissä näkökulmissa keskeistä on vuorovaikutuksen, osallisuuden ja valinnanvapauden merkitys, kun tavoitteena on yhteisollisuuden rakentuminen. Tutkimustuloksista ilmeni lisäksi tekijöitä, joita viitekehys ei huomioinut, kuten rakenteelliset edellytykset ja perheen merkitys. Toisaalta vapaus valita on viitekeh്യksessa keskeinen osa, mutta tuloksissa tama ei suoraan tule ilmi. Se näkyy kuitenkin yksilollisuuden ja osallisuuden tarkastelussa, jolloin voidaan ymmärtä asukkaan oman tahdon olevan merkittävä tekijä näiden toteutumisessa. Näin ollen tulokset täydentävät viitekehystä ja osoittavat, että yhteisollisuus rakentuu arjen vuorovaikutuksessa, työntekijöiden ammatillisessa työotteessa, rakenteellisissa ratkaisuisissa sekä asukkaan yksilöllisissä suhteissa ja valinnoissa.

7.2 Tutkimustulosten hyödyntäminen

Opinnahtetyoni tuloksia voidaan hyödyntä monella tavalla asumisyksiköiden toiminnan kehittämisessä. Niiden avulla voidaan myös perustella riittavia henkilöstöresursseja, sillä tutkimukseni tulokset osoittavat, kuinka merkittävä on antaa riittävästi aikaa asukkaiden arjen kokonaisvaltaisessa tukemisessa. Ajan antaminen mahdollistaa asukkaalle saavutettavan vuorovaikutuksen ja luottamuksen syntymisen. Tutkimukseni tarjoaa työkaluja ammatilliseen toimintaan, kuten voimavaralähtöisen ja esteitä poistavan lähestymistavan sekä arvostavan ja osallistavan kohtaamisen. Tulokset osoittavat lisäksi, ettei yhteisollisuus synny pelkastaan järjestetyistä aktiviteeteista, vaan se muodostuu ennen kaikkea arjen vuorovaikutuksessa.

Organisaatiotasolla tuloksia voidaan hyödyntä kehittämistyössä kiinnittämällä huomioita rakenteellisiin edellytyksiin sekä henkilöstön perehdyttämiseen yhteisollisuuden merkityksen ja toteutumisen vahvistamiseksi. Tama tarkoittaa, että esteettomat ja yhteisöllisyyttä tukevat tilat sekä riittävät resurssit nahdaan osana laadukasta palvelua, eivät vain lisäarvona. Lisäksi henkilöstön perehdytys voi vahvistaa ammatillista työotetta, joka tukee asukkaiden osallisuutta.

7.3 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyö toteutettiin noudattamalla Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjetta tieteellisestä käytännöstä. (Tenk 2023). Opinnäytetyöni luotettavuutta arvioitaessa on kuitenkin oleellista huomioida kokemattomuuteni tutkimuksen toteuttamisessa. Tämän vuoksi olen pyrkinyt esittämään tutkimuksen etenemisen sekä aineistoni haun ja valikoitumisen selkeästi ja läpinäkyvästi, joka on myös merkittävä osa kirjallisuuskatsauksen luotettavuutta. (Kangasniemi ym. 2013, 297–298; Tuomi & Sarajärvi 2017, 1.1.2; Vilka 2023, 1.1.2).

Tutkimukseen valikoituneet aineistot ovat vertaisarvioituja, joka lisää tutkimukseni tiedon lisäämisen tavoitteen luotettavuutta. (Kangasniemi 2013,298; Vilka 2023, 3.2). Tutkimukseen valikoituneet aineistot hain luetettavista tietokannoista, kuten Finna, PubMed ja EBSCO. Lähteiden valikoinnissa noudatin mukailen Vilkan (2023) esittämää hakuohjetta sekä aiheeseen perehtyessäni löytämiäni aineistoja. Aineiston hakuprosessin olen esittänyt opinnäytetyössäni selkeästi. Aineistoon valikoitui yksi englanninkielinen lähde, joka voi heikentää tutkimukseni luotettavuutta heikon englannin kielen osaamiseni vuoksi.

Opinnäytetyössäni ei käsitelty henkilötietoja, jotka olisivat yksilöitävissä tunnistettavasti. Eettisesti kestävä tutkimus edellyttää tieteellisiä taitoja, tietoa sekä tutkimuksen toteutuksen osaamista. Tutkimuksessani olen pyrkinyt välttämään plagioinnin ja esittämään asiat oman pohdintani lopputuloksena tai lähdeviitteisiin perustuen. (Vilka 2023, 3.2). Tutkimuksen toteutuksen osaaminen on karttunut opinnäytetyöni toteutuksen aikana ja olen pyrkinyt prosessin aikana noudattamaan kirjallisuusoppaita tutkimuksen tekemisestä. Omia mielipiteitäni ja oletuksiani olen tietoisesti pyrkinyt välttämään ja esittämäni asiat ovat tieteellisesti osoitettavia. (Tuomi & Sarajärvi 2017, 6.1; Vilka 2023, 4.1.2). Lähdetiedot on esitetty Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun lähteiden käyttöohjeiden mukaisesti. (Xamk 2025).

Aineiston vähyys asettaa tutkimukseni tuloksen luotettavuuden kyseenalaiseksi ja tämä on huomioitava tuloksia tulkittaessa. Opinnäytetyöni luotettavuutta arvioidessani arvioin koherenssia eli sen sisältämää kokonaisuutta, ei

ainoastaan aineiston määrää. Tutkimukseni kohde ja tarkoitus, oma sitoumukseni tutkimukseeni, aineiston keruun läpinäkyvyys, tutkimuksen toteutukseen käytetty aika, luotettavuuden arviointi sekä raportin selkeys on pyritty esittämään opinnäytetyössäni avoimesti ja perustellen. Näin ollen vähäinenkin aineisto voi olla riittävä, kun haku on toteutunut huolellisesti ja analyysin systemaattisuus on esitetty selkeästi. (Tuomi & Sarajärvi 2017, 6.3; Vilkka 2024, 3.2.2.) Aineiston vähyys kuitenkin haastoi johtopäätösten tekoa, jonka vuoksi muodostetut tulokset esittäytyvät yksinkertaistettuina. Luotettavuuden sekä eettisyyden arvioinnissa olen huomionut Xamkin ohjeet, ja prosessiin kuuluva plagiaatintunnistus vahvistaa tutkimukseni luotettavuutta.

7.4 Jatkotutkimusehdotukset

Tutkimuskysymyksiini vastaavia aineistoja oli haastavaa löytää, joka kertoo, ettei aihetta ole tutkittu paljon. Yhteisöllisyys on merkittävä hyvinvointiin vaikuttava tekijä, jonka vuoksi aiheen tutkiminen tulevaisuudessa on perusteltua. Vammaisten näkökulmasta tarkasteltuna yhteisöllisyys on myös tukea ja ohjausta vaativa, mutta myös elämää rikastuttava elementti, joka syventää näkemystä tutkimuksen arvokkuudesta.

Tutkimuksen kestävä kehitys merkitsee, että tehtävä tutkimus on tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen. (Vilkka 2023). Opinnäytetyöni tuloksien perusteella esittämäni jatkotutkimusaiheet osoittavat, että aiheen tutkiminen on hyvin perusteltua sen hyvinvointia lisäävän vaikutuksen vuoksi. Opinnäytetyöni perusteella esitän, että yhteisöllisyyden merkitystä hyödyntävää tutkimusta olisi tärkeää jatkaa tulevaisuudessa. Vaikeavammaisten asumispalveluissa tulisi selvittää, mitkä konkreettiset keinot vahvistavat yhteisöllisyyden toteutumisen edellytyksiä ja kuinka nämä keinot voidaan liittää osaksi asumispalvelujen suunnitelmallista arkea.

Lisäksi olisi tarpeen tutkia sekä asukkaiden että työntekijöiden kokemuksia yhteisöllisyyden nykytilasta ja sen vahvistamisen mahdollisuuksista. Tämä on mielestäni perusteltua, sillä yhteisöllisyys rakentuu kokemuksesta, jota ei voida arvioida ilman asukkaiden äänen kuulemista. Myös työntekijöiden näkökulma syventäisi ymmärrystä siitä, kuinka yhteisöllisyys voisi nivoutua entistä

vahvemmin osaksi asumispalvelujen arkea. Näin jatkotutkimus voisi tukea sekä käytännön kehittämistyötä kuin teoreettista ymmärrystä.

7.5 Opinnäytetyön prosessin arviointi

Opinnäytetyöprosessi alkoi keväällä 2025, jolloin sain Kymenlaakson hyvinvointialueen opinnäytetyökoordinaattorilta ehdotuksen toteuttaa opinnäytetyöni vaikeavammaisten asumisyksiköiden yhteisöllisyydestä. Aihe tarkentui opinnäytetyön tilaajan kanssa ja ohjaavan opettajan ohjauskeskustelussa tutkimukseni menetelmäksi valikoitui kirjallisuuskatsaus. Kirjallisuuskatsauksen merkittävin etu oli tutkimuksen tietoa lisäävä tarkoitus.

Tiedonhaku käynnistyi loppukevästä 2025 ja tiedon omaksuminen sekä teoreettisen viitekehyksen tuottaminen toteutui kesän 2025 aikana. Aineiston valikointi osoittautui haastavaksi. Suoraan tutkimuskysymyksiin vastaavia, vertaisarvioituja tutkimuksia ei löytynyt, jonka vuoksi aineistoni jäi hyvin vähäiseksi. Yksin toteutettu opinnäytetyö osoitti haastavuuden juuri siinä, ettei asioita voinut pohtia toisen opiskelijan kanssa. Yksin asioita pyöritellessä, tuntuivat ne menevän pian solmuun ja aiheen kasassa pitäminen haastavalta. Tässä kohtaa ohjaavan opettajan tuki ja ohjaus oli korvaamatonta.

Aineiston analysoinnin sekä synteessin muodostamisen toteutin syksyllä 2025. Menetelmäosaamiseni oli tässä vaiheessa pintapuolista, jonka vuoksi jouduin paneutumaan uudestaan tutkimuksien menetelmäkirjallisuuteen sekä ohjaavan opettajan tukeen. Koen kuitenkin lopulta omaksuneeni kirjallisuuskatsauksen menetelmänä ja synteesi muodostui lopulta sujuvasti. Tässä auttoi tarkasti tehty dokumentointi koko prosessin ajan sekä aineiston huolellinen analysointi.

Menetelmäosaamiseni sekä tiedonhakutaidot ovat syventyneet tämän opinnäytetyön prosessin aikana. Koen myös oppineeni erottamaan tutkimuksista helpommin niiden tavoitteita ja suhtautumaan kriittisesti kirjoitettuun tekstiin. Vertaileva ja analysoiva lukeminen on auttanut tunnistamaan tutkimusten välisiä yhtäläisyyksiä sekä arvioimaan niiden luotettavuutta ja soveltuvuutta

omaan työhöni. Olen myös oppinut perustelemaan omia valintojani ja muodostamaan johdonmukaisia päätelmiä. Tutkimuksellisen tavoitteen lisäksi opinnäytetyö on opettanut paljon vammaisuudesta ja yhteisöllisyydestä sekä kuinka paljon merkitsee esteitä poistava lähestyminen.

Opinnäytetyöni teoreettinen osuus on suhteessa tutkimukselliseen osuuteen laaja. Tämä selittyy osittain aineiston pienuudella, jonka vuoksi analysoitavaa aineistoa oli vähän. Analysointini olen kuitenkin pyrkinyt toteuttamaan erityisen huolellisesti ja laaja teoriatausta tukee ilmiön ymmärtämistä. Se myös mahdollistaa moniulotteisen tarkastelun, vaikka aineisto on määrällisesti pieni.

Vaikka aineistoa opinnäytetyössäni on vähän, koen sen avulla pystyneeni vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Valikoituneiden aineistojen etuna näen niiden sisältämien eri näkökulmien esittämisen, jonka vuoksi koen kyenneeni muodostamaan kokonaisvaltaisen ja inhimillisen tuloksen.

LÄHTEET

Birck, R. 2020. Esteetön yhteisöllisyys. Alueellisen yhteisöllisen arjen alkuun auttaminen ja kannattelu. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta. Pro gradu- tutkielma. Pdf-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202008146483> [viitattu 12.9.2025].

Brofors, S. 2025. Asumispalveluohjaaja. Sähköpostiviesti 2.5.2025. Kymenlaakson hyvinvointialue.

Craig, D. & Bigby, C. 2015. ”She’s been involved in everything as far as I can see”: Supporting the active participation of people with intellectual disability in community groups. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 1, 12–25. Saatavissa: <https://research-ebSCO-com.ezproxy.xamk.fi/linkprocessor/plink?id=4f7cac3e-a7e4-354a-bc8d-7da7270fc04a> [viitattu 12.9.2025].

Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A. & Kääriäinen, M. 2022. Laadullisen sisällyönanalyysin vaiheet ja eteneminen. *Hoitotiede* 4, 215–225. Verkkoalehti. Saatavissa: <https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128987/78028> [viitattu 28.9.2025].

Hautala, S., Kivistö, M., Tarvainen, M., & Teittinen, A. 2021. Vammaiset ihmiset kansalaisina. Tampere: Vastapaino. E-kirja. Saatavissa: [https://kaakkuri-finna.fi/Record/kaakkuri.227715?sid=5151401600](https://kaakkuri.finna.fi/Record/kaakkuri.227715?sid=5151401600) [viitattu 12.9].

Hällström, C. 2018. Sateenkaaren tällä puolen. Oikeutta vaikeavammaisille väliinpuotoajille! Kemi: Atrain & Nord. [viitattu 12.9.2025].

Isola, A-M., Kaartinen, H., Leeman, L., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Terveysten ja hyvinvoinninlaitos. Työpaperi 33/2017. Helsinki: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. E-kirja. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 2.5.2025].

Jolanki, O., Leinonen, E., Rajaniemi, J., Rappe, E., Räsänen, T., Teittinen, O. & Topo, P. 2017. Asumisen yhteisöllisyys ja hyvä vanhuus. Valtioneuvoston kanslia. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 47/2017. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-415-3> [viitattu 23.8.2025].

Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (toim.) 2016. Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma. 4.uudistettu painos. E-kirja. Saatavissa: [https://kaakkuri-finna.fi/Record/kaakkuri.224713?sid=4990186616](https://kaakkuri.finna.fi/Record/kaakkuri.224713?sid=4990186616) [viitattu 2.3.2025].

Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S-M., Pietilä, A-M., Jääskeläinen, P. & Liikanen, E. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. *Hoitotiede* 4, 291–301. Verkkoalehti. Saatavissa: <https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128286/77409> [viitattu 12.9.2025].

Karjalainen, A. L., Wallenius-Penttilä, K., Burakoff, K., Karjalainen, A. L. & Wallenius-Penttilä, K. 2020. Eri tavoin kommunikoivien kohtaaminen sosiaali- ja terveysalan työssä. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/Record/kaakkuri.226832?sid=5151625508> [viitattu 7.10.2025].

Laaksonen, H., Laitinen, H., Hiilamo, H., Hautaviita, P. & Hyvärinen, H. 2020. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmä. 1.painos E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/Record/kaakkuri.225528?sid=4991093252> [viitattu 10.4.2025].

Laine-Frigren, T., Miettinen, R. & Parhi, K. 2021. Pois marginaaleista. Vammaisuus näkyväksi osaksi historiaa. *Historiallinen aikakauskirja* 2, 149–155. Verkko-lehti. Saatavissa: <https://doi.org/10.54331/haik.140802> [viitattu 24.8.2025].

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000.

Miettinen, S. 2021. Sebastianin tahtoa tulkitsemassa: Syvästi kehitysvammaisen sosiaalihuollon asiakkaan mahdollisuudet vaikuttaa omaan arkeen. *Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti* 4, 249–365. Verkko-lehti. Saatavissa: <https://journal.fi/janus/article/view/98176> [viitattu 7.11.2025].

Mönkkönen, K. 2018. Vuorovaikutus asiakastyössä. Asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Gaudeamus. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/Record/kaakkuri.223708?sid=5171650076> [viitattu 4.11.2025].

Nivala, E. & Ryyänen, S. 2024. Sosiaalipedagogiikka: kohti inhimillistä yhteiskuntaa ja kestäväää elämää. Helsinki: Gaudeamus. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/Record/kaakkuri.231625?sid=5167923590> [viitattu 20.10.2015].

Notko, T. 2016. Vuorovaikutussuhteet ja valtaistuminen: Kuntoutustyöntekijän ja vammaisen ihmisen näkemyksiä vammaisuudesta. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Väitöskirja. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino. E-kirja. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-484-925-8> [viitattu 25.8.2025].

Nurmi-Koikkalainen, P., Ahola, S., Gissler, M., Hakme, N., Koskinen, S., Luoma, M-L., Malmivaara, A., Muuri, A., Sainio, P., Säöksjärvi, K. & Väyrynen, R. 2017. Tietoa ja tietotarpeita vammaisuudesta. Analyysia THL:n tietotuotannosta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi. Helsinki: Suomen Yliopistopaino. E-kirja. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-946-0> [viitattu 15.10.2025].

Nurkkala, L. 2018. Kehitysvammaisten ihmisten kokemuksia sosiaalisesta osallisuudesta yhteisöissä. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma. Pdf-dokumentti. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstreams/24ad3313-b318-407a-ad14-cab5d02721aa/download> [viitattu 12.9.2025].

Nykänen, H. 2021. Vammaispalvelun asiakas-työntekijäsuhteen rakentuminen vuorovaikutuksessa. Jyväskylän yliopisto. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen

tiedekunta. Väitöskirja. Jyväskylä: University of Jyväskylä. E-kirja. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8914-9> [viitattu 23.8.2025].

Perustuslaki 731/1999.

Rieppo, S. (toim.) 2021. Tavalliseen asumiseen? Puheenvuoroja omasta kodista ja asumisesta. Kehitysvammaliiton selvityksiä 17. Espoo: Kehitysvammaliitto RY. E-kirja. Saatavissa: <https://www.kehitysvammaliitto.fi/wp-content/uploads/2021/10/tavalliseen-asumiseen-verkko.pdf> [viitattu 12.9.2025].

Ryynänen, S. 2009. Yhteisöistä ja yhteisöllisyydestä. *Sosiaalipedagogiikka*, 10, 9–22. Verkkolehti. Saatavissa: <https://doi.org/10.30675/sa.120902> [viitattu 11.4.2025].

Räty, T. 2025. Uusi vammaispalvelulaki. E-kirja. Helsinki: Edilex Lakitieto Oy. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/Record/kaakkuri.232284?sid=5151516872> [viitattu 12.9.2025].

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja 62. Pdf-Dokumentti. Saatavissa: https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf [viitattu 20.9.2025].

Saunavaara, S. 2022. "Paras asia mikä tukee elämää on yhteiskunta, mutta suurin asia mikä rajoittaa sun elämää on yhteiskunta"- Pitkäaikaissairaiden ja fyysisesti vammaisten henkilöiden osallisuus. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. Pdf-dokumentti. Saatavissa: <http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202301181549> [viitattu 9.8.2025].

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.

Sitra. s.a. Yhteisöllisyys ruokkii uusia toimintatapoja. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.sitra.fi/aiheet/yhteisollisyys/#yhteisollisyys-ruokkii-uusia-toimintatapoja> [viitattu 11.4.2025].

STM. 2021. Oikeus osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen: YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen kansallinen toimintaohjelma 2020–2023. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:2. E-kirja. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8459-2> [viitattu 10.4.2025].

Tarvainen, M. 2024. Vammaispalveluissa eletyn kansalaisuuden ulottuvuudet. *Sosiologia*, 2, 114–127. Verkkolehti. Saatavissa: <https://journal.fi/sosiologia/article/view/146562/93317> [viitattu 9.4.2025].

Tenhunen, R. 2021. Osallisuuden arviointi sosiaalipalveluissa -integraiva kirjallisuuskatsaus. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos. Sosiaalityö. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20210311> [viitattu 10.4.2025].

TENK. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittelemisen Suomessa 2023. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. Tutkimuseettisen toimikunnan julkaisuja, 2. PDF-dokumentti. Saatavissa:

https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf [viitattu 11.4.2025].

THL. 2023. Vammaisuus. Vammaispalvelujen käsikirja. Päivitetty: 5.12.2023. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/vammaispalvelujen-kasikirja/vammaisuus-yhteiskunnassa/vammaisuus> [viitattu 15.10.2025].

THL. 2024a. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. Osallisuuden edistäminen. Päivitetty: 21.11.2024. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen> [viitattu 11.4.2025].

THL. 2024b. Kieli on valtaa – loukkaavan kielenkäytön ei tulisi arkipäiväistyä. Blogi. Päivitetty: 20.5.2024. Saatavissa: <https://blogi.thl.fi/kieli-on-valtaa-loukkaavan-kielenkayton-ei-tulisi-arkipaivaistya/> [viitattu 21.10.2025].

THL. 2025a. Vammaispalvelun käsikirja. Asumisen tuki. Päivitetty: 24.4.2025. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asumisen-tuki> [viitattu 23.8.2025].

THL. 2025b. Vammaispalvelujen käsikirja. Tuettu päätöksenteko. Päivitetty: 24.4.2025. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/tuettu-paatoksenteko#oikeus> [viitattu 7.10.2025].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2024. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. 3. Uudistettu painos. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/Record/kaakkuri.230886?sid=5171559830> [viitattu 30.10.2025].

Vaikeavammaisten yhteisöllinen asuminen. 2024. Palvelukuvaus. Kymenlaakson hyvinvointialue. Päivitetty: 1.5.2024. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://kymenhva.fi/wp-content/uploads/2024/04/Palvelukuvaus-vaikeavammaisten-yhteisollinen-asuminen-5_2024.pdf [viitattu 9.4.2025]

Vaikeavammaisten ympärivuorokautinen palveluasuminen. 2024. Palvelukuvaus. Kymenlaakson hyvinvointialue. Päivitetty: 1.5.2024. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://kymenhva.fi/wp-content/uploads/2024/04/Palvelukuvaus-vaikeavammaisten-ymparivuorokautinen-palveluasuminen_05_2024.pdf [viitattu 9.4.2025].

Valvira. s.a. Vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeus sosiaalihuollon palveluissa. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://valvira.fi/sosiaali-ja-terveydenhuolto/vammaisten-henkiloiden-itsemaaraamisoikeus> [viitattu 20.10.2025].

Vamlas. 2021. Mistä puhumme, kun puhumme ableismista? Blogi. Päivitetty: 5.2.2021. Saatavissa: <https://vamlas.fi/mista-puhumme-kun-puhumme-ableismista/> [viitattu 21.10.2025].

Vammaispalvelulaki 675/2023.

Vilka, H. 2023. Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. Art house: Tallinna. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/Record/kaakkuri.229784?sid=5137922741> [viitattu 9.4.2025].

Vuokila-Oikkonen, P. & Tauriainen, P. (toim.) 2022. Osaamisella hyvinvointia ikääntyvien palveluihin. Laatu hoivatyöhön. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://laatuahoivatyohon.fi/wp-content/uploads/sites/25/2022/08/Diak_Laatuhoiva_loppujulkaisu_FINAL_paiv_elokuu_2022.pdf [viitattu 9.4.2025].

Väyrynen, S., Kostamo-Pääkkö, K. & Ojaniemi, P. (toim.) 2015. Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. United Press Global: EU. [viitattu 28.4.2025].

Xamk. 2025. Lähteiden käyttö Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa: Lähdeviitteet eli tekstiviitteet. Päivitetty: 28.8.2025. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://libguides.xamk.fi/c.php?g=675570&p=4809737> [viitattu 29.10.2025].

Ympäristöministeriö. 2023. Mitä on kestävä kehitys? Päivitetty 15.3.2023. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys> [viitattu 12.9.2025].

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	alaluokka
Asukkaat tulee ottaa mukaan jo suunnitteluvaiheessa (Birck 2020)	Asukkaiden osallistaminen	Osallisuuden tukeminen
koordinoi kokemusta ja näkemystä omaava palkattu työntekijä (Birck 2020)	Toiminnanohjaus hallitua ja johdonmukaista	Organisoitu toiminta
Ennakkoon oli myös tehty tulevaisuusskenaarioita ja varauduttu mahdollisiin haasteisiin (Birck 2020)	Toiminta suunnitelmallista ja harkittua	Suunnitelmallisuus
nähtävillä sääntöjen sopimisen tärkeys; säännöt auttavat, ettei yhteisöllisyys kuihdu. (Birck 2020)	Sääntöjen sopiminen tukee yhteisöllisyyttä	Rakenteellinen toiminta
panostamista asukkaiden sitoutumiseen, yhteenkuuluvuuden tunteeseen, yhteishenkeen, välittämiseen, mutta myös jokaisen henkilökohtaiseen vapauteen (Birck 2020)	Yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden huomioiminen	Yksilöllisyyden huomioiminen
yhteisössä kaikki huomioidaan eikä ketään suosita, ihmisiä kuunnellaan ja kohdataan, yksilöllisyyttä kunnioitetaan ja erilaisuutta ymmärretään. (Birck 2020)	Tasapuolinen ja yksilöllinen kohtaaminen	Inklusiivinen vuorovaikutus
Yhteinen keskustelu- ja tiedotuskanaava tulee olla helposti kaikkien ulottuvilla. (Birck 2020)	Viestinnän saavutettavuus	Tiedonkulun varmistaminen
että osallistuminen toimintaan on mahdollista kunkin kykyjen ja halujen mukaan ilman pakkoa (Birck 2020)	Vapaaehtoinen ja yksilöllinen osallistuminen	Yksilölähtöinen osallistuminen
yhteinen tahtotila, tilat, toiminta ja vuorovaikutuksen laatu (Birck 2020)	Yhteisön edellytykset ja vuorovaikutuksen laatu	Yhteisön toiminnan rakenteet ja suhteet
”Yhteisöllisyys on yhdessä tekemistä ja olemista sellaisten ihmisten kesken, joita yhdistää yhteinen tavoite tai päämäärä.” (Birck 2020)	Tavoitteellinen toiminta yhteisöllisyyttä kohti	Jaettu päämäärä
Yhteisöllisyys on vastavuoroista yhdessä tekemistä ja olemista sellaisten ihmisten kesken, joita yhdistää jokin (Birck 2020)	Vastavuoroinen yhdessäolo	Vastavuoroinen vuorovaikutus
Yhteisöllisyys ilmenee jakamisena, kuuntelemisena, huomioimisena, auttamisena ja välittämisenä (Birck 2020)	Huolehtiva yhteisö	Välittävä toimintakulttuuri
Yhteiselämän alkuvaiheen ohjatut tutustumistilaisuudet olivat tärkeitä (Birck 2020)	Alkuvaiheen koordinoitu ohjaus	Yhteisön muodostuminen
Toiminnan on oltava asukaslähtöistä (Jolanki ym 2017)	Yksilöllisyyden huomioiminen	Tarpeisiin mukautuva toimintakulttuuri
ilmapiirissä on silloin ystävällisyyttä, huolenpitoa (Birck 2020)	Välittävä ilmapiiri	Vuorovaikutukseen perustuva toimintakulttuuri
Osallisuuden kokemus syntyy siitä, että kokee voivansa vaikuttaa asuin- ympäristöönsä ja yhteisen toiminnan sisältöihin (Jolanki 2017)	Vaikuttamisen mahdollisuus arjen yhteisössä	Vaikuttamista mahdollistava toimintakulttuuri
ympäristön suunnittelussa panostusta alueen kauneuteen ja ulkona olemisen puitteisiin (Birck 2020)	Hyvinvointia tukeva ympäristö	Ympäristön merkitys osallisuuden tukena
korostetaan tilojen ja rakennusratkaisujen tärkeyttä vuoro vaikutuksen ja osallisuuden mahdollistajina (Birck 2020)	Osallisuutta tukevat tilaratkaisut	Tilojen merkitys osallisuuden tukena

Erilaiset yksityiset yritykset, järjestöt, seurakunnat ja asukasyhdistykset ja asukkaiden omat epäviralliset harrastusryhmät voidaan ottaa mukaan erilaisiin hankkeisiin ja toimintaan yhteisillä tilaisuuksilla. (Jolanki ym 2017)	Yhteistyö ulkopuolisten toimijoiden kanssa	Osallisuutta tukeva yhteistoiminta
osa yhteisöllisyyttä edistävää toimintaa on positiivisten mielikuvien luominen (Birck 2020)	Yhteisöllisyyttä vahvistava viestintä	Yhteisöllisyyttä vahvistava toimintakulttuuri
Avoin kommunikaatio ja vuorovaikutus ovat keskeisiä yhteisöllisyyden edellytyksiä (Jolanki ym 2017)	Avoin vuorovaikutus on yhteisöllisyyden edellytys	Yhteisöllisyyttä edistävä vuorovaikutuskulttuuri
yksilöllisiin tarpeisiin vastaavia, koordinoituja sekä jatkuvuuden ja yhteisöllisyyden takaavia toimintatapoja. (Jolanki ym 2017)	Yksilöllisyyttä ja yhteisöllisyyttä yhdistävät toimintamallit	Yksilön tarpeisiin vastaava yhteisöllinen toimintatapa
yhteistyö edellyttävät usein muutoksia työpaikkojen toimintakulttuureihin (Jolanki ym 2017)	Toimintakulttuurin kehittäminen mahdollistaa yhteistyön kehittämisen	Yhteisöllisyyttä edistävä toimintakulttuurin kehittäminen
yhteisöllisyyden vahvistaminen tai rakentaminen vaatii perheen ja lähiyhteisön nykyistä systemaattisempaa mukaan ottamista (Jolanki ym 2017)	Perheen ja lähiyhteisön osallistaminen tukee yhteisöllisyyttä	Yhteisöllisyyttä tukeva perheen osallistaminen
Osallistumismahdollisuuksien ja asukkaiden vuorovaikutuksen tukemisessa tilat ovat tärkeitä, mikä tarkoittaa niin rakennettua ympäristöä kuin luontoympäristöä (Jolanki ym 2017)	Rakennettu ympäristö sekä luonnon läsnäolo tukevat kohtaamista ja osallistumista	Fyysinen ympäristö tukee yhteisöllisyyttä
Yhteisöllisyyttä edistävän toiminnan seuranta ja arviointi (Jolanki ym 2017)	Yhteisöllisyyden edistämisen arviointi	Yhteisöllisyyden kehittämisen arviointi
Vammaisen ihminen rakentaa identiteettitään ja käsitystä itsestään ja rooleistaan koko elämänsä ajan vuorovaikutuskokemustensa vaikutuksessa. (Notko 2016)	Vuorovaikutus muovaa identiteettiä ja roolikäsityksiä	Identiteetin rakentamista tukeva vuorovaikutus
Tukemalla vammaisen ihmisen itsenäisen toimijan identiteettiä voidaan tukea häntä käyttämään valtaa ja päättämään omista asioistaan. (Notko 2016)	Itsenäisyyden tukeminen vahvistaa itsemääräämisoikeuden toteutumista	Toimijuutta tukeva vuorovaikutus
Kannustavalla ja arvostavalla tavalla kohdattu ihminen saa hyvät mahdollisuudet valtaistua (Notko 2016)	Arvostava kohtaaminen mahdollistaa valtaistumisen	Valtaistumista edistävä kohtaaminen
ihmisen tietoisuus ja kokemus asemastaan vuorovaikutussuhteissaan vaikuttaa siihen, minkälainen ihminen hän kokee olevansa (Notko 2016)	Kohtaamisten laatu muovaa käsitystä omasta itsestä	Vuorovaikutus, joka ohjaa identiteetin ja toimijuuden rakentamista
hänen valtaistumisensa mahdollistuisi, hänellä pitäisi olla mahdollisuutta kuulluksi ja osallistua omaa elämänsä koskeviin ratkaisuihin (Notko 2016)	Osallisuus ja kuulluksi tuleminen tukevat valtaistumista	Valtaistumista mahdollistava vuorovaikutus

Myönteisen vaikutuksen alateemoiksi valikoituivat vuorovaikutussuhteen rakentaminen, aito kuuleminen, ajan antaminen, välittämisen osoittaminen, yhteydenpidon jatkuvuus sekä asiakkaan itsenäisen toiminnan ja onnistumisen tekeminen näkyväksi (Notko 2016)	Myönteinen vuorovaikutus vahvistaa toimijuutta ja osallisuutta	Toimijuutta ja osallisuutta vahvistava vuorovaikutus
perustui ensi sijassa yritykseen tarjota heille mahdollisuutta nähdä itsensä merkityksellisenä ihmisenä (Notko 2016)	Merkityksellisuuden kokemuksen vahvistaminen tukee toimijuutta	Yksilön merkityksellisyttä tukeva vuorovaikutus
erityisesti ajan antamisen merkitys ja vuorovaikutussuhteen luonteen erityisen tarkka huomioiminen. (Notko 2016)	Herkkyys vuorovaikutuksessa ja ajan antaminen tukevat toimijuutta	Sensitiivinen kohtaminen mahdollistaa valtaistumisen
Välittävä työntekijä, joka tukee, auttaa ja neuvookin tarvittaessa, voi osoittaa välittämisensä tavalla, joka kunnioittaa asiakkaan omaa kykyä toimia ja päättää omissa asioissaan. (Notko 2016)	Kunnioittava tuki vahvistaa päätösvaltaa	Itsemääräämistä ja toimijuutta vahvistava tuki
Välittävä työntekijä tekee asiakkaalle näkyväksi tämän oman pystyvyyden ja ne alueet, joilla asiakas toimii itsenäisesti, ja osoittaa arvostavansa asiakkaan omaa toimintaa. (Notko 2016)	Pystyvyyden näkyväksi tekeminen ja arvostus vahvistavat toimijuutta	Toimijuutta ja itsemääräämistä vahvistava vuorovaikutus
Olennaista on oppia kohtaamaan jokainen ihminen ihmisenä. (Notko 2016)	Ihmisenä kohtaminen on yhteisöllisyyden perusta	Kohtaamisen inhimillisuus yhteisöllisyyden perustana
Lapsuudenperhe muodosti merkittävän yhteisön haastateltaville (Nurkkala 2018)	Perheen roolin tunnistaminen	Perheiden huomioiminen vahvistaa yhteisöllisyyttä
hän on osallinen ja tunki kuuluvansa yhteisöön, oli tärkein osoitus sosiaalisesta osallisuudesta (Nurkkala 2018)	Kuulumisen tunne vahvistaa sosiaalista osallisuutta	Yhteisöllisyyden kokemusta rakentava vuorovaikutus
Yhteisöön kuulumisen osallisuus toteutuu annetusta jäsenyydestä, osallistumisesta ja kuulumisen kokemuksen tunteesta. (Nurkkala 2018)	Yhteisöllinen osallisuus muodostuu jäsenyydestä, osallistumisesta ja kuulumisen tunteesta	Yhteisöllisyys rakentuu kokonaisvaltaisesta osallisuudesta ja kuulumisen kokemuksesta
Ne eivät olisi syntyneet ilman institutionaalista tukea. (Nurkkala 2018)	Yhteisöllisyyden toteutuminen edellyttää institutionaalista tukea	Yhteisöllisyyden mahdollistava rakenteellinen tuki
Tärkeintä hyvinvoinnille vaikutti olevan sosiaalisten kontaktien määrä (Nurkkala 2018)	Sosiaaliset suhteet ovat hyvinvoinnin perusta	Sosiaalisten suhteiden merkitys hyvinvoinnille
Ryhmäkoti merkitsi hänelle sosiaalista yhteisöä ja antoi kokemuksen ryhmään kuulumisesta (Nurkkala 2018)	Ryhmäkoti mahdollisti yhteisöön kuulumisen	Yhteisöllisyyttä mahdollistava asuinympäristö
Päätäväältä ilmeni esimerkiksi suhteessa asumiseen, työtehtäviin ja viikon kulkuun (Nurkkala 2018)	Arjen päätöksenteko vahvistaa toimijuutta	Arjen rakenteissa ilmevä päätöksenteon vapaus

Aika, jonka ensimmäinen kirjoittaja käytti osallistujien kuljettamiseen ryhmäänsä ja sieltä pois, loi mahdollisuuden tutustua heihin, kehittää suhteita ja arvostaa heidän henkilökohtaisia ominaisuuksiaan (Craig & Bigby 2015)	Arjen yhteiset hetket mahdollistavat tutustumisen ja yhteyden syntymisen	Yhteisöllisyyttä edistävä arkinen läsnäolo
kaikille ryhmille yhteisiä tekijöitä olivat asiantuntemuksen saatavuus ja integroivan toiminnan olemassaolo (Craig & Bigby 2015)	Yhteisöllisyyden toteutuminen edellyttää asiantuntemusta ja integroivaa toimintaa	Institutionaalinen tuki mahdollistaa yhteisöllisyyden
Kaikissa ryhmissä osallistujat kokivat jäseniltä ystävällisyyttä. Kun tämä yhdistettiin kollektiiviseen vastuuntuntoon osallistumisen tukemisesta, näytti edistävän suurempaa osallistumista ryhmän toimintaan kuin silloin, kun vastuu oli yksinomaan ryhmän johtajalla (Craig & Bigby 2015)	Ystävällinen ilmapiiri ja jaettu vastuu tukevat osallistumista ryhmän toimintaan	Osallistumista tukeva ryhmän sisäinen kannattelu
Ystävällisyyden läsnäolo: "Se saa minut tuntemaan, että teen jotain mukavaa jollekulle." (Craig & Bigby 2015)	Ystävällisyys vahvistaa kokemusta omasta merkityksellisyydestä	Yhteisöllisyyden rakentumista tukeva arvostava kohtaaminen
työskentelivät kehitysvammaisen henkilön rinnalla, ja integroivaa toimintaa (aterioiden valmistusta), joka edisti mahdollisuutta yhteydenpitoon, joka oli säännöllistä ja jäsenneiltyä henkilökohtaista suhdetta varten (Craig & Bigby 2015)	Yhteinen toiminta arjessa tukee henkilökohtaisen suhteen syntymistä	Yhteisöllisyyttä tukeva arkinen toiminta
kouluttamisen arvo mentoreina, ja se osoittautui tehokkaaksi tavaksi edistää osallistumista (Craig & Bigby 2015)	Yhteisöllisyyden ymmärtävä työntekijä merkityksellistä yhteisöllisyyttä tavoiteltaessa	Ammatillinen ote yhteisöllisyyden rakentumisessa

Toistuvat kuvaukset	Alateemat	Pääteema
Asukkaat mukaan suunnitteluun	Yhteiset päämäärät	Asukkaiden osallisuuden tukeminen
Osallistumisen vapaaehtoisuus	Tieto mahdollisuudesta osallistua	
Yksilölliset mahdollisuudet osallistua	Asukas osallistuu omien taitojensa mukaan	
Yhteinen keskustelu	Tasavertainen ja yhdenmukainen kehittäminen lisääntyy	
Avoin tiedottaminen	Läpinäkyvyys ja luotettavuus toimintaa kohtaan mahdollistuu	
Avoin ja kunnioittava kuunteleminen	Tunne kuulluksi tulemisesta syntyy	Ammatillinen vuorovaikutus
Mielipiteiden huomioiminen ja arvostaminen	Tunnustetaan yksilön merkityksellisyys	
Vuorovaikutuksen empaattisuus	Erialaisten tunnetilojen ja tarpeiden hyväksyminen	
Erojen dilemman käsittely	Erialaisten kykyjen ja tarpeiden yhteensovittaminen	
Erityisyyden hyväksyminen	Arvostus ja hyväksyntä vahvistavat pystyvyyden kokemusta	Voimaantumisen
Ajan antaminen asukkaille	Vahvistaa yksilön kokemusta merkityksellisyydestä	
Onnistumisen kokemukset	Itsetunnon vahvistuminen	
Yksilön oman äänen vahvistaminen	Rohkeutta, tilaa ja mahdollisuuksia ilmaista itseään	
Ympäristö ja tilaratkaisut	Mahdollistaa luontaisen yhdessäolon ja kokoontumisen	Tilojen merkitys
Esteettömyys ja esteettisyys	Edistää viihtyisyyttä ja halua viettää tiloissa aikaa	

Oikeus yksityisyyteen ja omaan tilaan	Yksityisyys tukee henkistä jakamista ja auttaa säilyttämään arvokkuuden	Vapaus
Osallistuminen toimintaan kykyjen ja halujen mukaan	Pakko vähentää halua osallistua	
Mahdollisuus vaikuttaa omaan arkeen	Omannäköiset valinnat lisäävät tunnetta elämänhallinnasta	
Yhdistävä toiminta	Yhteyden syntyminen	Toimintakulttuuri
Sitoutumisen, yhteenkuuluvuuden ja yhteishengen vahvistaminen	Ylläpitää ja kehittää yhteisöllisyyttä	
Yhteenkuuluvuuden vahvistaminen	Lisää luottamusta yhteisöön	
Positiivisten mielikuvien luominen	Osa yhteisön identiteettiä	

